ПАЈОНИЈА И ПАЈОНЦИТЕ

ИЗВОРИ • ИСТОРИЈА • АРХЕОЛОГИЈА

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ СКОПЈЕ

2022

ПАЈОНИЈА И ПАЈОНЦИТЕ

ИЗВОРИ • ИСТОРИЈА • АРХЕОЛОГИЈА

2022

Издавач Филозофски Факултет – Скопје

За издавачот проф. д–р Ратко Дуев

Уредници на монографијата проф. д–р Антонио Јакимовски
проф. д–р Војислав Саракински

Рецензенти проф. д–р Ратко Дуев
д–р Бошко Ангеловски

Лектура и коректура Даница Стрезовска

Идејно решение и обработка проф. д–р Војислав Саракински

Печати Европа 92, Кочани

Тираж 100

Постојат многу трудови посветени на поединечни пројавувања од материјалната култура на Пајонците, а често се анализираат и пишаните сведоштва во кои се спомнати. Сепак, во македонската научна јавност се чувствува недостиг на една поголема, заокружена публикација која ќе понуди поширок и поисцрпен приказ на Пајонија и Пајонците, какви што ги гледаме во изворите и преку материјалните наоди. Подеталните анализи обично се објавуваат во изданија потешко достапни за пошироката јавност, или пак во стручни списанија што ги користат главно специјалисти. Повеќе важни трудови се објавени – како извештаи од ископувања, или пак како сумарни прикази – во гласниците на локални музеи. Згора на сѐ, тие често зафаќаат само еден дел од материјалните наоди, а поретко нудат толкување на пишаните извори, па затоа и не можат да го покријат целосниот општествен и политички контекст, особено во т.н. историско време.

Од тука произлезе идејата за „Пајонија и Пајонците“, монографија наменета на археолозите, историчарите на антиката, класичните филолози, и воопшто сите истражувачи заинтересирани за еден поширок приказ на пајонската проблематика – од првото пројавување на специфична и самостојна пајонска материјална култура, преку раниот историски период, во кој Пајонците првпат се јавуваат во пишаните извори, па сѐ до конечното паѓање на Пајонија под македонска власт и слегувањето на Пајонците од историската сцена.

Оваа монографија е органски составен збир од интердисциплинарни трудови, во кои се толкуваат литературни и наративни сведоштва, се анализираат најважните археолошки наоди и се прикажуваат најновите достигања во пајонската нумизматика и епиграфија. Секој труд опфаќа различна тема и има сопствен методолошки пристап; сепак, сите трудови еднакво ги исцртуваат определниците за секое идно истражување на пајонската проблематика: потребата податоците да се разгледуваат во соодветен историски и историографски контекст; пишаните сведоштва и материјалните наоди најпрвин да се протолкуваат и, ако е можно, целосно да се расчистат, па дури потоа да се користат како основа за претпоставки; и, најпосле, археологот, историчарот и филологот еднакво да внимаваат на материјалните наоди во обидот да ги реконструираат главните интеракции и процеси во самостојната историја на Пајонците.

Веројатно најважната цел на оваа монографија се состои во намерата податоците, собрани во ваков облик, да поттикнат и охрабрат нови истражувања, со кои уште подлабоко ќе се проникне во историјата и културата не само на Пајонците, туку и на ним соседните балкански племиња и народи. Се надеваме дека, од сите поставени цели, токму оваа ќе биде најбрзо и најцелосно исполнета.

Уредниците

СОДРЖИНА

9 Пајонците во пишаните извори до времето на Филип II
Војислав Саракински

39 Пајонците во пишаните извори од владеењето на Филип II до смртта на Дропион
Стефан Пановски

75 Погребните ритуали на пајонскиот простор во периодот на транзиција од бронзеното во железно време
Александра Папазовска

111 Пајонската култура: генеза и развој
Драги Митревски

163 Керамичка продукција по долината на Вардар од VII до IV век п.н.е.
Силвана Блажевска

197 Пајонските градови преку новите археолошки откритија
Марјан Јованов

215 Пајонска нумизматика
Антонио Јакимовски, Александар Илиевски

295 Македонската стратегија Пајонија
Виктор Лилчиќ Адамс

367 Епиграфски споменици од Пајонија во римско време
Славица Бабамова

407 Кружната-толос просторија во владетелската палата на Билазора (прилог кон пајонската религија)
Јовица Илиев

427 Реконструкција на античкиот храм во Билазора
Кирил Денковски

ПАЈОНСКА НУМИЗМАТИКА

Антонио Јакимовски
Александар Илиевски

Во текстот се претставени, обработени и картирани 370 монети, односно сите досега пронајдени и зачувани монети во јавните збирки од пајонска провениенција на територијата на Р. Македонија. Појавата на пајонските монети ја следиме од последните децении на VI век п.н.е., односно од нивната појава, сè до крајот на пајонското монетовање во триесеттите години од III век п.н.е. Пајонската нумизматика ја сочинуваат племенското монетовање, кралското монетовање и монетовањето на градовите.

Заедно со скромните литературни и епиграфски извори и материјалната култура, пајонското монетовање ја дава и надополнува сликата за повеќе сегменти од животот на Пајонците. Уште од бронзеното време тие го населувале јужниот дел од Балканот, за во време на антиката и доминацијата на Македонците да се повлекуваат сé посеверно. Територијата што ја населувале во времето на архајскиот и раноантичкиот период во најголем дел се совпаѓа со територијата на Република Македонија, северниот дел од Република Грција, делови од Бугарија и јужните делови на Косово и Србија.

Монетовањето е еден од најзначајните аспекти на економскиот, политичкиот и културен живот, кој на Пајонците им овозможил влегување во кругот на цивилизираниот свет уште во последните децении на VI век п.н.е., речиси сто години по појавата на монетите на светската сцена. Раната појава е иницирана од економскиот потенцијал, односно рудните богатства на злато и сребро, како и политичките услови, поточно персиската доминација на овие простори од 513 до 479 година п.н.е. и наметнувањето на данок. Големата економска и политичка моќ на пајонските племиња на крајот на VI век и во раниот V век пр. н. е. се совпаѓа со периодот на појавата на првите монети на Дероните, Лаијаите, Едоните, Бизалтите, Ореските, Тинтените, Сирините и други племиња, како и градовите Ихне и Лете. По хијатус што траел околу еден век, а кому му претходеле значајни промени од историско-политички карактер, на почетокот на IV век п.н.е. почнува континуирано монетовање кое се одвивало во текот на двовековното постоење на пајонското кралство, сè до триесеттите години на III век п.н.е.

Текстот има за цел да ни ја прикаже нумизматичката слика за пајонското монетовање, како и циркулацијата, застапеноста и концентрацијата на пајонските монети на локалитетите во Република Македонија. Анализираните монети се поединечни наоди и остави од јавните збирки во Република Македонија, кои се веќе објавени, но има и дел кои се објавуваат за прв пат. Најголем дел од монетите се од збирката на На-

родна банка на Република Македонија (НБРМ), потоа монетите од збирката на Филозофскиот факултет при Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје, НУ Археолошки музеј на Македонија, Народен музеј Св. Николе, ЛУ Народен музеј Велес, Завод за заштита на спомениците на културата и музеј Штип, НУ Музеј Гевгелија, НУ Стоби, НУ Завод и музеј Прилеп, дел од збирката на Охридска Банка и дел од поранешната колекција Шелдаров. Освен претставените 370 монети, сите досега пронајдени и зачувани во јавните збирки во Република Македонија, поради добивање на поголема прегледност за пајонското монетоковање ќе бидат спомената и монети пронајдени во соседството, како и монети за кои не се знае потеклото, денес се дел од светските колекции, а за кои се претпоставува нивната пајонска провениенција.

Интересот кај истражувачите и нумизматичарите за пајонската нумизматика се јавува кон крајот на XIX и првата половина на XX, а поинтензивни и посериозни проучувања се направени во втората половина на XX век. На ова место ќе се задржиме на македонските истражувачи кои придонеле за развојот на пајонската нумизматика.

Првиот Археолошки музеј во Македонија бил формиран во 1924 година во Скопје. Збирката била сместена во Куршумли Ан и во една зграда на скопското Кале, којашто подоцна се урнала во катастрофалниот земјотрес од 1963 година. По завршувањето на Втората светска војна и создавањето на современата македонска држава, во голем број градови во Македонија се отвораат локални музеи, кои што, меѓу другото, содржат и засебни археолошки збирки. Пред овој период, нумизматичкиот и останатиот археолошки материјал најчесто бил разграбуван и изнесуван од страна на разноразни чинители, и најчесто завршувал во европските и светските музеи и колекции. Следствено на тоа, и првите научни трудови за монетите од Македонија се напишани од странски автори.[1] Со создавањето на музејски и други научни установи во тогашна Народна Република Македонија започнало прибирање на монетите и нивното објавување.

Првите трудови поврзани со пајонската нумизматика во Република Македонија датираат по втората половина од XX век, а се однесуваат на нумизматичкиот материјал од музејските збирки пронајден при археолошките истражувања, или пак добавен со откуп на случајните наоди. Така, меѓу првите трудови може да се вброи текстот што се однесува на особено значајното откритие на депо со тетрадрахми на пајонски и македонски владетели од селото Прилепец, објавен од страна на Душанка Вучковиќ - Тодоровиќ.[2] Следува текстот на Викторија Соколовска, еден од првите македонски проучувачи на пајонската нумизматика и култура, која во 1966 година ги објавила пајонските и македонски монети од збирката на Археолошкиот музеј во Скопје.[3] Првиот текст за циркулација на предримските монети во Пелагонија е дел од докторската дисертација на Иван Микулчиќ.[4] Истиот автор во 1973 година има објавено статија со преглед на монетните наоди во Република Македонија од V до II век п.н.е.[5] Во 1975 год. Вучковиќ -

---

[1] Павловска Е., 2016, 5–8, со наведена најзначајната странска референтна литература од областа на пајонската нумизматика.

[2] Vučković - Todorović D., 1958, 213–255.

[3] Соколовска В., 1966, 23–32.

[4] Mikulčič I., 1966.

[5] Микулчиќ И., 1973, 157–173.

Тодоровиќ објавила труд за монетите на пајонските владетели, каталогизирајќи примероци на пајонски монети од музејските збирки на Македонија.[6] Вера Битракова - Грозданова во 1982 година ги објавува монетите од античкиот период во збирката на Народниот музеј Охрид.[7] Неколку години подоцна, во 1987, истиот автор во својата докторска дисертација, меѓу другите, обработува и неколку пајонски монети.[8] Во 1990 година В. Соколовска пишува за монетоковањето на Агријаните и проблематиката на градот Дамастион,[9] како и подоцна, во 1996 година, за монетоковањето на Агријаните.[10]

Значаен е и текстот на Виктор Лилчиќ и Перо Јосифовски од 1994 година, каде е објавен еден уникатен примерок на пајонски владетел пронајден во Демир Капија.[11] Во 1994 година излегува првиот број на специјализираното списание за нумизматика – Македонски нумизматички гласник,[12] во издание на Музеј на Македонија; досега се публикувани пет броја, во кои се содржани значајни текстови што се однесуваат на пајонската нумизматика. Во 1999 година се формира Нумизматичка збирка на Народна банка на Република Македонија, која во моментот ја поседува најголемата збирка на пајонски монети, публикувани во повеќе текстови и каталози.[13] Во однос на пајонската нумизматика, од особено значење е делото на Елеонора Петрова, *Пајонија во II и I милениум пр. н. е.* (1999), што претставува обемен труд во кој се детално обработени пајонските монети и други аспекти од материјалната и духовната сфера на Пајонците.[14] Истиот автор на уште неколку наврати го обработува пајонското монетоковање,[15] како и во неколку текста, каде се осврнува на различни проблеми од пајонското монетоковање.[16] За пајонската нумизматика во повеќе наврати пишува и Перо Јосифовски, осврнувајќи се на монетите со натпис ΠΑΙΟΝΩΝ,[17] како и за племенското монетоковање на Деронитe.[18] Даница Размовска Бачевска во 2002 год. каталошки ги претставува наодите на монети од југозападна Македонија,[19] како и подоцна во 2006 година, каде ги обработува пајонските монети од Охридска банка и приватни колекции.[20] Во 2003 година, Никола Шелдаров го објавува каталогот *Македонија и Пајонија.*[21] Истиот автор во 2004 година објавува нови информации за пајонската нумизматика,[22] а претходно во коавтор-

---

[6] Вучковић–Тодоровић Д., 1975, 85–88.

[7] Битракова–Грозданова В., 1982, 71–76.

[8] Битракова–Грозданова В., 1987.

[9] Соколовска В., 1990, 9–34.

[10] Соколовска В., 1996, 13–22.

[11] Лилчиќ В., Јосифовски П., 1994, 27–37.

[12] МНГ 1, Скопје 1994.

[13] Кондијанов Ј. (уредник) 1999.; Христовска К. 2002 (Уредник).; Шелдаров Н., 2003.; Павловска Е. 2008.; Хаџи–Манева М., 2008.

[14] Петрова Е., 1999.

[15] Петрова Е., 1991, 1–130.; Петрова Е. 2001, 13–29.

[16] Петрова Е., 1994а, 9–19.; Петрова Е., 1994б, 49–56.; Петрова Е., Лилчиќ В., 1997, 5–9.

[17] Josifovski P., 2000, 15–28.

[18] Josifovski P., 2006, 251–262.

[19] Размовска Бачевска Д., 2002,

[20] Размовска Бачевска Д., 2006, 263–276.

[21] Шелдаров Н.,2003.

[22] Шелдаров Н., 2004, 39–47.

ство со Виктор Лилчиќ Адамс ги објавуваат монетите со натпис ΠΑΙΟΝΩΝ.[23] Ванчо Милошевски публикува една прекована монета од страна на пајонскиот крал Дропион.[24]

Во 2004 година е отворена нумизматичката збирка на Охридска Банка, која е публикувана подоцна, во 2006 година.[25] Античките монети – меѓу кои и пајонски монети откриени на археолошкиот локалитет Вардарски Рид во 2004[26] и подоцна во 2018 година[27] – ги публикува Бобан Хусеновски. Прегледот на македонска литература посветен на пајонската нумизматика ќе го заокружиме со трудовите на Ефтимија Павловска, која ја обработува пајонската нумизматика во неколку наврати и од повеќе аспекти.[28]

ПАЈОНСКО ПЛЕМЕНСКО МОНЕТОКОВАЊЕ

Монетоковањето за првпат се појавува во Мала Азија во VII век п.н.е. Монетите биле изработувани од електрум, природна легура на злато и сребро. За речиси едно столетие од откривањето на монетоковањето, започнала и монетоковачката активност на територијата на античките Пајонија, Македонија и Тракија. Споменатите територии се едни од првите области во Европа каде што започнало организирано ковање пари. Ковањето пари се вбројува во најзначајните манифестации на пајонскиот економски, политички и културен живот, што на Пајонците им овозможило добивање влез во светот на културните народи. Високите уметнички вредности во изработката на примероците на пајонските пари се појавиле под влијание на блиските ковници на хеленскиот југ, а како резултат на цврстата структура и јакиот економски потенцијал на Пајонците.[29] Предуслов за раното пајонско монетоковање се рудните богатства од злато и сребро на оваа територија, познавањето на техниката на изработка, како и историско политичкиот момент. На крајот од VI и во текот на V век п.н.е. племињата кои ги населувале овие области – како Деронците, Лајаите, Едонците, Ореските, Бисалтите, Тинтените, Мигдонците, Ихнејците и други, почнале да ги коваат своите додекадрахми, декадрахми, октодрахми, но и помали фракции. Големите фракции биле наменети првенствено за плаќање данок, додека помалите фракции биле локално користени во секојдневието, што е особено значајно за да се претпоставаат границите на делување на одредени племиња.

Покрај богатите области со рудни ресурси, значаен фактор за почетоците на нивното монетоковање биле и историските настани поврзани со Персиските војни и со персиската доминација на Балканот (513–479 п.н.е.). Освен големите парични вредности што ги ковале пајонските племиња, а кои служеле за плаќање данок, тие на Персијците им служеле во трговијата и плаќањето на војската, така што во облик на монети, но и како полуфабрикати - инготи среброто било извезувано на Исток, за што го-

[23] Шелдаров Н., Лилчиќ В., 7–11.

[24] Милошевски В., 2005, 75–85.

[25] Јосифовски П., и др. 2006.

[26] Хусеновски Б., 2004.

[27] Хусеновски Б., 2018.

[28] Павловска Е., 2008.; Павловска Е.,2010, 185–191.; Pavlovska E., 2011, 319–329.; Pavlovska E., 2013, 731–788.; Pavlovska E., 2013A, 107–120.; Pavlovska E., 2015,516–520.; Pavlovska E., 2016.

[29] Петрова Е., 1999, 93.

ворат наодите на депоа најдени надвор од територијата што ја населувале пајонските племиња.[30]

Монетоковање на Дероните (500–480 п.н.е.)

Монетите на Дероните, како и нивното позиционирање на пајонскиот простор, досега биле предмет на проучување на повеќе автори што се занимавале со оваа проблематика. Лоцирањето на деронската територија е одредена во широк географски простор од Халкидик, Прасијадското езеро, Дисорон и Дојран на југ, сè до регионот на Штип и Злетово – кратовските рудници на север.[31] Според значењето што го имале Дероните во текот на VI и првата половина од V век п.н.е., се претпоставува дека тие населувале и една поширока територија меѓу долниот и средниот тек на реките Вардар и Струма.[32] Деронските монети биле ковани според евбејски стандард, најчесто во големи вредности на декадрахми и октодрахми со тежина од 34 до 42 грама, а помалку карактеристични биле тетроболите, кои биле тешки 2.2 грама.[33] Имено, племенските изданија биле продуцирани во локален, т.н. трако-македонски, односно пајонски тежински стандард, кој е многу сложен и ги користи и ориенталниот, и хеленскиот систем на деноминации.[34] Негова основа бил сребрениот статер со тежина од 9.82 грама или 1/50 од лесната вавилонска мина од 491 година п.н.е., што укажува на директен контакт со Истокот преку Персија.[35] Номиналите се подеднакво приспособени и кон ориенталната поделба на третини и на шестини од статерот, но и на хеленскиот систем на оболи и на драхми.[36] Досега се откриени неколку основни типови на октодрахми и декадрахми. Првиот тип има претстава на брадест маж кој вози кола во којашто е впрегнат вол, со симболи на стилизирано сонце, шлем или орел во горниот дел на монетата на аверсот, и *triquetrum* или трискел на реверсот, кои го означуваат движењето на сонцето. Помеѓу нозете, честа претстава на реверсот се и палметите. Типот на монети со *triquetrum* се јавува и во Ликија во V век п.н.е. и се поврзува со богот на сонцето Аполон Ликиски. Поретки типови на деронските пари се октодрахмите со претстава на бик на аверсот и вдлабнат квадрат (*quadratum incusum*) или кукаст крст (*swastika*) на реверсот, како и типот со Хермес со кадукеј и петазос на главата, со два бика на аверсот и вдлабнат квадрат – *quadratum incusum*. На деронските монети се јавуваат натписите ΔΕΡΡΟΝΙΚΟΣ, ΔΕΡΡΟΝΙΚΟΝ, ΔΕΡΡΟΝΙ, ΔΕΡΡΟ, што ни се основни показатели за постоењето на пајонското племе Дерони во отсуство на пишаните извори.[37]

---

[30] НБРМ, 2012, 12.

[31] Svoronos J. N., 1979, 20–21; за лоцирање на Дероните.; Gaebler H., 1897, XX, 289–298; Hammond N.G., 1979, 75, 79.

[32] Петрова Е. 1999, 94.

[33] Петрова Е., 1994А, 10.; Петрова Е., 1999, 94.

[34] Павловска Е. 2016, 32, забелешка 81.

[35] Павловска Е. 2016, 32.

[36] НБРМ, 2012, 13.

[37] Петрова Е. 1999, 94–95, со дадени претпоставки и за имиња на деронски кралеви.

Во врска со датирањето на деронските монети има повеќе различни мислења. Според Свороносс, деронското монетоковање датира кон крајот на VI и почетокот на V век п.н.е., но исклучиво пред 480 год. п.н.е.[38] Истото датирање го предлага и Хед, додека Хамонд датира одредени племенски ковови кон средината од VI век п.н.е.[39] Примероците на деронските пари најниско ги датира Ј. Јурукова, која констатира дека Дероните ковале свои пари до средината на V век п.н.е.[40]

Во овој труд претставуваме 31 примерок на деронски монети со каталошки броеви од 1 до 31, пронајдени на територијата на денешна Република Македонија, искована во различни номинали. Во претставените монети имаме 1 октодрахма, 8 тетроболи, 8 диоболи, 5 трихемиоболи, 5 оболи и 3 хемиоболи. За местото на пронаоѓање на овие деронски монети, за жал, имаме малку податоци, а поголемиот дел од овие монети потекнуваат од непознат локалитет.

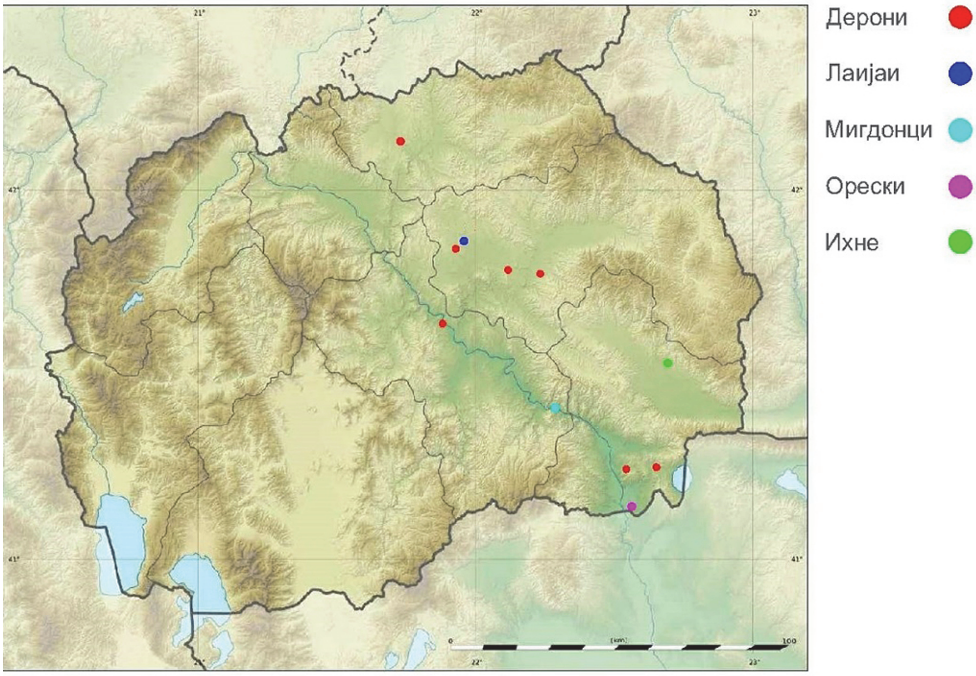

Карта I. Монети на пајонските племиња

Од деронските монети во овој каталог, податоци за местото на откривање имаме за монетата со кат. бр. **1**, која е пронајдена на лок. Прдејска Чука, с. Грчиште – Валандово. Монетата со кат. бр. **2** е пронајдена во село Згрополци – Велес, монетата со кат. бр. **21** е пронајдена на лок. Крстот, Криви Дол – Штип, монетата со кат. бр. **26** е од околината на Куманово, монетата со кат. бр. **27** од с. Караорман – Штип, архајска некропола, гроб 1. Монетата со кат бр. **30** е пронајдена на археолошкиот лок. Билазора, с. Кнежје – Св. Николе.[41]

[38] Svoronos J. N., 1919, 5.
[39] Hammond N. G. L., 1979 69–91.
[40] Јурукова Ј., 1989, 3–13.
[41] Петачки Ѓ., 1994.

Калапот од кој била направена монетата со кат. бр. **3** од овој каталог, која потекнува од НБРМ, е идентичен со калапот од кој била кована монета кат. бр. **27** од с. Караорман, Штип, архајска некропола, гроб 1. Најверојатно станува збор за истиот калап и ковница на овие две монети, што кај племенските монети е реткост, или пак досега воопшто го нема како пример.

За останатите монети, локалитетите на пронаоѓање се непознати, или се претпоставува дека се од околината на Велес – Св. Николе – Штип – Радовиш. Монетата со кат. бр. **32** му припаѓа на Доким, кој најверојатно бил деронски владетел, а локалитетот на пронаоѓање е непознат.

Монетоковање на Лајаите (480–460/450 п.н.е.)

Лајаите се уште едно племе за кое се претпоставува дека ги населувало овие простори. Долго време за монетите на Лајаите во науката се претпоставувало дека се „барбарски“ имитации,[42] заклучок што бил изведен врз основа на погрубата изработка на монетите во споредба со деронските. Со пронаоѓањето на еден примерок на лајајска монета заедно со бизалтски, во една остава пронајдена во Египет,[43] станува јасна нивната оригиналност. Лајајските октодрахми имаат тежина од 32 грама и аверсна претстава идентична со деронските (маж управува кола влечена од вол / трискел),[44] како и натписот ΛΑΙΑΙ, кој е на исто место како и кај деронските.[45] За разлика од тоа, реверсната претстава е различна, со претстава на пегаз во квадрат, и укажува на своевидна индивидуалност.[46] Сличноста на аверсната претстава на лајајските и деронските монети најверојатно претставува потврда за можната географска блискост помеѓу двете пајонски племиња. Во каталогот имаме една монета, кат. бр. **33** од ова племе, која се наоѓа во нумизматичката колекција на НБРМ, за која немаме точна локација на пронаоѓање, а се претпоставува дека е пронајдена во Светиниколско.

Монетоковање на Мигдонците (480–460 п.н.е.)

Мигдонија била античката област на рамнините околу Терма (Солун), заедно со долините околу вливот на реката Аксиј. Мигдонија своевремено била населена од Пајонци, сѐ до анектирањето од страна на македонските Аргеади.

Овие монети своевремено биле припишувани на престолнината Ајга но, по истражувањата на Кетрин Лорбер, тие им се припишани на Мигдонците.[47] На наша територија се пронајдени четири примероци од монетоковањето на Мигдон-

---

[42] N. G. L. Hammond, 1979, 79–81. ; Петрова Е., 1994а, 11–12. ; Петрова Е., 1999, 96–97.
[43] N. G. L. Hammond, 1979, 79.
[44] Svoronos 1919, Pl. I.10–14, 16, II. 1–6.
[45] Петрова Е., 1999, 97.
[46] Петрова Е., 1999, 97.
[47] Цитирано според Павловска Е., 2016, 93, белешка 234.

ците, а во каталогот се претставени со кат. бр. од **34** до **37**. Информации за местото на пронаоѓање имаме само за монета со кат. бр. **34**, откриена на локалитетот Марков град, с. Корешница – Демир Капија. Останатите монети се со непознато место на пронаоѓање.

Монетоковање на Ореските (500/490–480 п.н.е.)

Ореските ни се познати единствено преку нивното монетоковање. Се претпоставува дека го населувале планинскиот регион долж реката Стримон, природна граница меѓу Македонија, Пајонија и Тракија, иако точната локација останува непозната. Се претпоставува дека името Ореска означува планински народ, епитет познат од Хомер, со значење „диви, планински луѓе", кои одгледувале Кентаури.[48]

На територија на Р. Македонија досега се пронајдени три монети што им се припишуваат на Ореските. Монетата со кат. бр. **38** е пронајдена на локалитетот Вардарски Рид, во петтата населба, која егзистирала од почетокот на V до IV век п.н.е.,[49] во затворен археолошки контекст.

Станува збор за сребрен статер од т.н. група монети со аверсна претстава „кентаур граба нимфа",[50] реверс *quadratum incusum*, датирана во 510–480 год. п.н.е. Монетата е најверојатно анепиграфски примерок на племето Ореска, со тежина од 7.8 грама. Наодите на слични статери, како дел од пронајдените депоа од североисточна Бугарија, Сирија, Египет, Персија, од депото од Рас Шамра – Сирија, како и наодите од Ликија – Турција и Асиут – Египет, зборуваат за нивната примарна цел – плаќање данок.[51]

И монетата со кат. бр. **39**, статер-суберат е пронајдена на археолошкиот локалитет Вардарски Рид.[52] Иако со прилично оштетена аверсна претстава, како и на претходната монета се препознава сцената „кентаур граба нимфа", додека на реверсот има претстава на шлем со перјаница – претстава застапена паралелно и кај монетоковањето од Лете и Ореските, датирана на крајот од VI и почетокот на V век п.н.е.[53]

Третиот примерок на монета кована од Ореските е со кат. бр. **40**, од типот полуклекнат бик / *quadratum incusum*, што за жал потекнува од непознат локалитет.

Монетоковање на Ихне (490–480 п.н.е.)

Ихне или Ихнаи бил антички град во областа Ботиаја, на Термајскиот Залив. Се претпоставува дека најверојатно бил пајонски град, а како град се споменува кај Херодот заедно со Пела.[54] Монетите на Ихнејците се широко датирани во периодот од 520 до 480 година п.н.е.

---

[48] Il.1.268; Larson J., 2001, 172.
[49] Митревски Д., 2005, 15–90.
[50] Хусеновски Б., 2004, 14, забелешка број 13.
[51] Хусеинов Б., 2004, 15, со наведена литература која се однесува на депоата.
[52] Хусеинов Б., 2018, 14–15.
[53] Хусеинов Б., 2018, 15.
[54] Hdt. 7.123.

Поради реткоста на овие монети на нашата територија, во овој каталог се претставени само две монети, од кои монетата со кат. бр. **41**, сребрен диобол, од типот полуклекнат бик свртен на десно / вдлабнат круг поделен на четири дела, е откриена на локалитетот Градиште, кај село Доброшинци – Струмица. Монетата е дел од збирката на Филозофскиот факултет во Скопје и е необјавена.[55] Втората монета, кат. бр. **42**, е трихемиобол со истиот тип на аверс и реверс, дел од збирката на НБРМ, со непознато место на пронаоѓање.

Според едно депо на монети од Асиут во Египет,[56] што им се припишува на Ихнејците и Орeските, монетата со кат. бр. 42 е датирана е 490–480 год. п.н.е,[57] датација што би била валидна и за монетата со кат. бр. 41.

КРАЛСКО МОНЕТОКОВАЊЕ

Во овој дел се претставени монетите на пајонските кралски ковови, но само оние што се пронајдени, односно зачувани во музејските збирки во Република Македонија. Бројот на пајонските владетели е секако поголем од бројот на владетели кои ковале монети, а кои ни се познати од литературните извори. Исто така, има и владетели кои коваат монети, но за жал нивни монети не се зачувани кај нас.

Монетоковање на Тевтај (430/420–400/380 п.н.е.)

Кралското монетоковање кај Пајонците го започнуваме со Тевтај, според претпоставената датација, односно како најстар примерок од овој вид. Тој е особено значаен и се издвојува од групата пајонски династи поради фактот што засега претставува уникатен примерок, но и затоа што ни е потврден единствено преку оваа монета.[58] Потекнува од локалитетот Маркова Кула кај селото Корешница, Демир Капија.[59] Станува збор за мала номинала – диобол од 1.13 грама, според што може да се претпостави дека била кована во близина на местото каде е пронајдена, со оглед на тоа што поголемите номинали се користени за плаќање данок и надворешна трговија. Според тежината на оваа монета, драхмата би тежела 3.39 грама, а тетрадрахмата 13.56 грама.

Оваа калкулација јасно укажува на сличноста во тежинскиот однос со монетите на пајонскиот владетел Ликеј (356–335 год. п.н.е.), кој ковал според редуциран фени-

[55] Благодарност на проф. д–р Виктор Лилчиќ Адамс за отстапување на монетата за публикување.
[56] Price M., Waggoner M., 1975.
[57] Павловска Е., 2008, 17, монета со кат. бр. 22.
[58] Лилчиќ В. Јосифовски П., 1994, 27–37.
[59] Лилчиќ В. Јосифовски П., 1994, 27.

киски стандард, подоцна именуван „пајонски". Според тоа, со голема веројатност може да се претпостави дека Ликеј го наследил овој тежински систем од своите претходници, меѓу кои најверојатно бил и ΤΕΥΤΑΟ(Σ) и во текот на своето владеење ја редуцирал тежината на тетрадрахмата од околу 13.50 грама на околу 12 грама.[60]

Датацијата е направена според стилско-типолошките особености на монетата, односно квадратот, формата на кантаросот, натписот и претставата на бик. В. Лилчиќ и П. Јосифовски даваат аналогии со керамички кантароси пронајдени во Атина, како и со претстави на идентичен кантарос на монети, датирани главно во втората половина на V век п.н.е. Исто и според аверсната претстава и натписот, монетата – односно владеењето на Тевтај – се датира во периодот од третата четвртина на V век п.н.е. до почетокот на IV век п.н.е.[61] Е. Петрова ја спушта оваа датација во првите децении на IV век пр. н.е,[62] додека Е. Павловска, исто така базирајќи се на стилско-типолошките и лингвистичките анализи, неговото владеење го сместува од крајот на V, до седумдесетите години на IV век п.н.е.[63]

Монетоковање на Ликеј 359/8 – 340/335 п.н.е.

Ликеј (359/8–340/335 п.н.е.) е првиот пајонски владетел кој е познат од историските извори, како и од монетите што ги ковал. Тие биле изработувани единствено од сребро, во редуциран феникиски стандард кој подоцна бил познат како пајонски, а според типолошките карактеристики можно е нивно поврзување со ковниците во Олинт и Дамастион.[64] Ликеј кова во истиот тежински стандард како и Дероните, што најверојатно ни укажува на заемните релации што постоеле со ова племе. Станува збор за тежински стандард кој се карактеризира со редуцирана тежина на основните номинали во споредба со атичките. Монетите на Ликеј се ковани во три номинални вредности – тетрадрахми, драхми и тетроболи. Тежината на неговите тетрадрахми многу ретко достигнувала тежина од околу 13.50 грама, но исто така ретко доаѓала и до најниската граница, т.е. малку повеќе од 12 грама, според што драхмите тежеле околу 3 грама, а тетроболите околу 2 грама.[65]

На тетрадрахмите, на аверсот е ликот на Аполон, поретко Ѕевс, и најверојатно портретот на самиот владетел, а на реверсот е претставена митската борба на Херакле со Немејскиот лав. Најзастапен е аверсот со претставата на Ѕевс, што најверојатно има директна аналогија со аверсот на тетрадрахмите на Филип II, додека на една поретка серија од овој тип, чии примероци се присутни и во познатата т. н. „пајонска остава", стилската сличност со тетрадрахмите на Филип е особено блиска.[66] Освен од Ликеј,

[60] Лилчиќ В. Јосифовски П., 1994, 28.
[61] Лилчиќ В.–Јосифовски П., 1994, 27–37.
[62] Петрова Е., 1999, 98.
[63] Павловска Е., 2008, 39–40.
[64] Петрова, 1997, 102.
[65] Павловска Е., 2008, 20.
[66] Sotheby & Co., 1969.

претставата на Херакле на реверсот не била користена од ниту еден друг пајонски крал, а исто така не постојат ниту литературни записи за почитување на овој бог кај Пајонците. Познато е неговото почитување кај Македонците, кои го сметале за свој родоначелник, па според тоа може да се претпостави дека оваа иконографија била наменета за монети што служеле за плаќање данок. Тетрадрахмите на Ликеј се изработени со повисок квалитет во споредба со помалите вредности, кои биле наменети за локална употреба. Првите 35 монети на Ликеј, претставени во овој каталог со кат. бр. **44–88**, се всушност депо за коешто се претпоставува дека се состоело од околу 200-300 примероци. За жал, поголем дел од нив завршиле во странските аукциски куќи. Монетите се пронајдени по долината на Црна Река, меѓу селата Возарци и Шивец. Во 2008 година, од страна на Народната Банка на Република Македонија бил откупен 31 примерок од тоа депо. Кон овие треба да се додадат уште четири монети кои биле откупени претходно, со што колекцијата на НБРМ содржи 35 монети.[67] Местото на пронаоѓање на тетрадрахмите со кат. бр. **79–80** не е познато, додека тетрадрахмата со кат. бр. **81** е пронајдена на лок. Асаница – Горно Село, Прилеп. Кај останатите номинали (драхми и тетроболи), на аверсот најчесто е прикажан Аполон, кој бил почитуван од Пајонците како нивно врховно божество, поврзано и со култот на Сонцето. Освен неговиот лик, како аверсна претстава кај драхмите и тетроболите има приказ и на женски лик, а на реверсот лав или коњ кој пасе. Во каталогот се претставени две драхми, пронајдени во селото Доброшане крај реката Пчиња, Кумановско. Драхмата со кат. бр. **82** е од типот Аполон со долга коса надесно / лав во ôд, надесно врз линија. Втората драхма, со кат. бр. **83**, е досега единствен примерок меѓу драхмите на Ликеј на која што ликот на Аполон е прикажан налево на аверсот, додека лавот на реверсот е претставен со плен во устата.

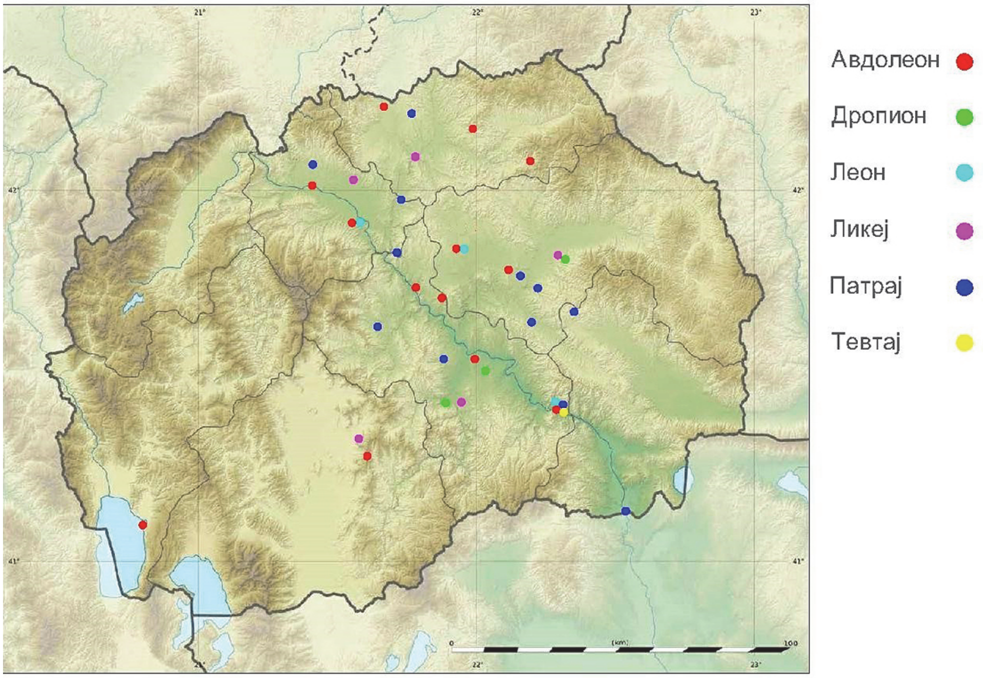

Карта II. Монети на пајонските кралеви

[67] Повеќе за ова депо повеќе кај Pavlovska, E., 2012, 107–120.

Монетата со кат. бр. 84 е пронајдена на локалитетот Кале, Село Брњарци - Скопско во 2015 година.[68] Од најмалата номинална вредност, тетроболите, се издвојува монета со кат. бр. 89 која е пронајдена на локалитетот Кривач, с. Аргулица - Штип. Се работи за уште еден уникатен примерок кај овој крал кој на аверсот има претстава на лав, а на реверсот волк. Претставата на волк е единствена досега забележана на монета на пајонските владетели, иако според етимологијата името на Ликеј може да се поврзе со волкот.[69] Кај овој тетробол е интересно и тоа што името на кралот е напишано со кратенката ΛΥΠΠ, што упатува на формата Липеј (Λύππειος), форма на неговото име единствено посведочена на атинскиот натпис во врска со сојузот против Македонија.[70]

Монетоковање на Патрај (340/335–315 п.н.е.)

Патрај, како и неговиот претходник, продолжил со ковање во сребро во пајонски стандард. Тетрадрахмите биле емитувани во две различни серии, од кои едната била краткотрајна, па поради тоа тетрадрахмите од типот Аполон / коњска глава се многу ретки, додека другата серија како аверсна иконографија го има ликот на Аполон или портретот на Патрај. Реверсот кај двата типа прикажува иста воена сцена на пајонски коњаник кој со долго копје прободува соборен хоплит, кој пак се брани со штит. Оваа сцена најверојатно е овековечување и приказ на победата на пајонскиот војсководец Аристон, кој бил дел од војската на Александар, а кој го поразил персискиот воин Сатропат во 331 година п.н.е., пред битката кај Гавгамела.[71]

Подоцна, односно по 323 год. п.н.е. штитот ги добива карактеристиките на македонски штит, што најверојатно соодветствува со новонастанатата политичка ситуација. По смртта на Александар III Македонски, Антипатар бил поставен за стратег автократор на Македонците, Хелените, Агријаните, Илирите, Трибалите и на Епирците,[72] но не и на Пајонците, што најверојатно значи дека тие повторно ја стекнале својата автономија,[73] а македонскиот штит на реверсната сцена на тетрадрахмите на Патрај го сугерира токму тоа.

Тетрадрахмите на Патрај во текот на IV век п.н.е биле популарно платежно средство и кај барбарските племиња населени северно и североисточно од Пајонија, па најверојатно затоа биле произведувани од локални, помалку вешти мајстори и како барбарски имитации.[74]

---

[68] Лилчиќ В., 2019, 134 бр. 1.

[69] Петрова Е., Лилчиќ В., 1997, 4–9; Петрова Е., 1999, 102.

[70] *IG* II, 127.

[71] Q. C. Ruf. 4.9.25; *Alex.* 39. За приказот, всушност, има спротивставени мислења; на пример, Рајт се сомнева дека приказот на хоплит се однесува на персиски благородник. Во текстот на С. Пановски во истава монографија е детално опишана оваа сцена.

[72] Dexipp. fr. 1b, 3R (Phot. Bibl. Cod. 82), Arr. *Succ.* fr.1a.

[73] За различно толкување на овој податок, в. кај С. Пановски во истава монографија; авторот цени дека Пајонците не се спомнуваат засебно, затоа што се веќе инкорпорирани во македонската држава.

[74] Герасимов 1963, 270–272.

Кај помалите деноминации, пак, ликовите на Аполон и на владетелот повторно се прикажани на аверсот, додека на реверсот секогаш има претстава на преден дел од дива свиња кај драхмите, односно на орел со склопени крила кај тетроболите.

Според аверсните претстави на монетите на Ликеј и Патрај, јасно е видлива доминацијата на култот на Аполон. Овој култ е поврзан со прастарото почитување на култот на сонцето кај Пајонците, посведочено кај Максим Тирски,[75] и поистоветување со пајонската варијанта на Аполон.

Од претставените 64 монети на пајонскиот владетел Патрај со кат. бр. 90–154, имаме вкупно 13 тетрадрахми, кат. бр. 90–102; 21 драхма со кат. бр. 103–123; 25 тетроболи со кат. бр. 124–148 и еден збирен наод – депо/остава од 6 тетрадрахми со кат. бр. 149–154. За дел од овие монети имаме позната локација. Монетата со кат. бр. **97** е пронајдена е во село Голозинци – Велес, монетата под реден број 100 е пронајдена на локалитетот Вринов дол, село Горно Чичево – Велешко. Во 2015 и 2016 година во рамките на проектите *Археолошки Катастар на Република Македонија* и *Кралство Македонија*[76] се пронајдени монети на Патрај, од кои монетата со кат. бр. **101** е откриена на локалитетот Маркова Кула Корешница – Демир Капија, монетата со кат. бр. 102 е пронајдена на локалитетот Градиште, Горно Коњаре – Скопско, а станува збор за ¼ тетрадрахма.[77] За монетата со кат. бр. **107** местото на пронаоѓање е заведено како непознато, но е од околината на Штип; монетата со кат бр. **108** е пронајдена на Голем Радобил – Кавадарци, а монетата со кат. бр. **109** во штипско-радовишкиот регион. Монетата со кат. бр. **110** е од Матичарски згради, с. Четирце – Куманово, монетата со кат. бр. **113** е пронајдена на локалитетот Марков град, с. Корешница – Демир Капија, монетата со кат. бр. **120 е** од локалитетот Три чешми – Штип, монетата со кат. бр. **122** од локалитетот Маркови Кули, село Летевци, а монетата со кат. бр. **123** од Демир Капија. Од тетроболите во овој каталог, монетата со кат. бр. **136** е од лок. Селце – Штип, а монетите со кат. бр. **137**, **138** и **142** се од штипско-радовишкиот регион, без попрецизно место на пронаоѓање, како и монетата со кат. бр. **147**, пронајдена во околината на Гевгелија. Како резултат на споменатиот проект *Археолошки Катастар на Република Македонија*, пронајден е тетроболот со кат. бр. **148** на локалитетот Градиште кај селото Бразда – Скопско. Од колекцијата на Охридска банка се споменува и едно депо на Патрај со 6 тетрадрахми од околината на штипско-радовишкиот регион, со кат. бр. **149–154**, од кои, за жал, немаме фотографии во каталогот.

Монетоковање на Авдолеонт (315–285/4 п.н.е.)

Авдолеонт ковал неколку видови на монети, односно тетрадрахми, дидрахми, драхми и тетроболи, исклучиво во сребро според пајонски стандард. Неговите монети отскокнуваат во однос на неговите претходници според квалитетот на изработка. Во првата фаза на своето ковање, од 315 до 305 година п.н.е., тој кова пари во пајонски стандард, каде на аверсот на тетрадрахмите е претставена Атена со шлем во ¾ *en face*, додека на реверсот е коњ во ôд. Со истата претстава на реверсот се и дидрахмите, доде-

[75] Max. Tyr. 8.8.

[76] Голема благодарност до раководителот на проектите, проф. д–р Виктор Лилчиќ Адамс, за отстапените необјавени монети.

[77] Лилчиќ В., 2019, 141 бр. 1.

ка драхмите се идентични со тетрадрахмите. На аверсот на драхмите е прикажан портрет на Атена со коринтски шлем во профил. Според аверсот, тетроболите се исти како тетрадрахмите и драхмите, а реверсната претстава е исто така коњ, но само неговиот протом. Се претпоставува дека најрани монети на Авдолеонт се драхмите со портрет на кралот на аверсот и протом на дива свиња на реверсот, што е многу слична иконографија на драхмите на неговиот татко Патрај, па затоа се смета дека овие монети се исковани веднаш по неговото доаѓање на власт.[78] Има негови примероци на тетроболи со аверсна претстава на Дионис, наместо Атена.[79]

На реверсот на монетите на Авдолеонт се јавува монограмот Ā, којшто во себе ја инкорпорира буквата Y; има претпоставки дека станува збор за кралски ковнички знак, бидејќи се јавува на некои од монетите на пајонските владетели ковани во сребро.[80] Присуството на овој симбол како дел од монограмот на монетите на Авдолеонт упатува дека тетрадрахмите од типот на Александар биле исковани во пајонските ковници, каде најверојатно биле ковани и дел од постхумните монети во име на Александар III.[81] Од подоцнежниот период на неговото владеење, по 306/5 година п.н.е., кога Антигон Едноокиот и останатите дијадоси се прогласиле за басилеи, датираат тетрадрахмите на Авдолеонт ковани според атички стандард, тежина од околу 17 грама, и легенда на која стои титулата „басилеј“.[82] Авдолеонт исто така ковал и монети од најзастапениот тип со претстава на Херакле со лавовска кожа на аверсот и Ѕевс кој седи на престол со скиптар и орел на реверсот.[83] Покрај официјалните, постоеле и барбарски имитации на тетрадрахмите на Авдолеон, од типот Ѕевс со ловоров венец // ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ; коњаник со шлем.[84]

Во каталогот се претставени 68 монети на Авдолеонт со кат. бр. **155–223**, од кои 15 тетрадрахми, 3 дидрахми, 35 драхми и 15 тетроболи. Првите тринаесет монети на Авдолеонт се од едно депо кое содржи две тетрадрахми, со кат. бр. **155** и **156**, една дидрахма со кат. бр. **157** и десет драхми, кат. бр. **158–167**, пронајдени на локалитетот Градиште, Младо Нагоричане – Куманово во 2013 година.[85] Ова депо е едно од побогатите депоа пронајдени во Македонија во последнава деценија.

Монетата со кат. бр. **168** е пронајдена во село Лојане – Куманово, а монетата со кат бр. **170** е пронајдена во Башино село – Велес. За монетата со кат. бр. **173** не е познато местото на пронаоѓање, но најверојатно е велешко.[86] Во околината на Кратово е пронајдена монетата со кат. бр. **174**.[87] Монетата број **175 е** пронајдена на локалитетот Гра-

[78] Петрова 1999, 106.

[79] Петрова 1999, 106; Gaebler H. 1935, 203–205, T.XXXVIII, претставени се типовите на монети и нивни номинални вредности.

[80] Павловска Е., 2016, 43.

[81] Павловска Е., 2016, 43.

[82] Петрова Е., 1999, 106; в. и кај С. Пановски во истава монографија.

[83] Петрова Е., 1999, 107.; Gaebler H., 1935, 205.

[84] Павловска Е., 2016, 43.

[85] Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49–60.

[86] Вучковић–Тодоровић Д., 1975, 87, бр. 8.

[87] Соколовска В., 1966, 30, бр. 84; T.V 84; Вучковић–Тодоровић Д., 1975, 86, бр. 4

диште Билазора, село Кнежје, Св. Николе.[88] Дел од депото пронајдено во село Прилепец е монетата со кат. бр. **176** од типот Херакле/Ѕевс,[89] а монетата со кат. бр. **177** е пронајдена на локалитетот Плаошник во Охрид.[90] Поради помалата продукција на дидрахми на Авдолеонт, во каталогот се претставени само три, едната е веќе спомената во текстот погоре, а втората е со кат. бр. **178**, пронајдена при археолошките истражувања во 2015 година на локалитетот Градиште Билазора, село Кнежје, Св. Николе, како случаен наод надвор од контекст.[91] При крајот на археолошките истражувања на истиот локалитет, Градиште Билазора, во 2018 година, надвор од бедемите на акрополата, поточно на долната тераса во рецентен слој е пронајдена монетата со кат. бр. **179**. Станува збор за драхма од типот Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, свртена налево на аверсот, и коњ во ôд, надесно, со монограм Ă.[92] Монетата со кат. бр. **185** е пронајдена е на локалитетот Крстот, Криви Дол – Штип, а монетата со кат. бр. **192 е** пронајдена на лок. Марков град, село Корешница, Демир Капија. Монетата со кат бр. **196** е пронајдена на локалитет Градиште Билазора, село Кнежје, Св. Николе,[93] а на лок. Марков град, с. Корешница, Демир Капија е пронајдена монетата со кат. бр. **199**.[94] На локалитетот Исар Кале, село Студеничани, Скопје е пронајдена монетата со кат. бр. **197**,[95] а на локалитетот Зајчев рид Злокуќани во Скопје е пронајдена драхмата со кат. бр. **202**.[96] Од 15 тетроболи на Авдолеонт во овој каталог, само за една монета се знае местото на пронаоѓање: тоа е монетата со кат. бр. **215**, која е пронајдена на археолошкиот локалитет Стоби, Сектор 74, F5.2.3.[97] Последните шест монети кои му припаѓаат на Авдолеонт се дел од едно депо од вкупно девет сребрени монети, односно една тетрадрахма и една драхма на Александар III (336–323 год. п.н.е.), една тетрадрахма на Лизимах (306–281 год. п.н.е.), четири тетрадрахми на Авдолеонт, со кат. бр. **218–221** во овој каталог, една дидрахма со кат. бр. **222** и една драхма, кат. бр. **223**, кои се сопственост на НБРМ.

Монетоковање на Леонт (278/7–250 п.н.е.)

По смртта на Авдолеонт, на власт доаѓа неговиот син Аристон, кој многу кратко се задржал на престолот, а монетоковањето го продолжува помладиот син на Авдолеонт, Леонт. По Галската наезда во 280/79 година п.н.е., пајонската територија според археолошките податоци на терен е во голема мера опустошена и со намалена економска моќ. Поради овие причини Леонт, кој доаѓа на власт околу 278/7, за разлика од неговите претходници кои коваат исклучиво во сребро, кова само бронзени монети. На аверсот на неговите монети е

[88] Митревски Д., 2016, 12, бр. 5.
[89] Vučković–Todorović D., 1958, br. 163.
[90] Размовска–Бачевска Д., Охрид 2002.
[91] Митревски Д., 2016, 12, бр. 4.
[92] Благодарност на раководителот на археолошките истражувања, проф. д–р Драги Митревски.
[93] Шелдаров Н., 2003, 773.
[94] Шелдаров Н., 2003, 776.
[95] Шелдаров Н., 2003, 774.
[96] Микулчиќ И., 1982, 25, 4.
[97] Благодарност на Мишко Тутковски, вработен во НУ Стоби, за споделените информации за оваа монета.

е прикажан Дионис со бршленов венец, претстава која најверојатно е поврзана со аверсната претстава на реткиот тип на сребрени тетроболи ковани од неговиот татко Авдолеонт со ликот на Дионис. Монетоковањето на Леонт се состоело од најмалку две одделни деноминации кои имаат и соодветна иконографија – односно, кај поголемата, претставата на лав во трк на реверсот како целосна фигура, а кај помалата деноминација протом на лав и легенда ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕΟΝΤΟΣ.[98] Во поглед на инскрипциите, забележливо е дека и Леонт, како и неговиот татко, ја поседувал титулата *басилеј*, која редовно била испишана пред неговото име на реверсот. Во каталогот се претставени 13 монети на Леонт со кат. бр. **224–236**. Монетите **230**, **231** и **233** се од лок. Марков град, с. Корешница, Демир Капија. Монетата со кат. бр. **235** е пронајдена на локалитетот Градиште Билазора кај селото Кнежје, Св. Николе,[99] а монетата со кат. бр. **236** на локалитетот Исар, село Студеничани, Скопје.[100]

Монетоковање на Дропион (250–230 п.н.е.)

Дропион е последниот познат пајонски крал, кој на престолот доаѓа околу 250 год. п.н.е. како наследник на неговиот татко Леонт. Познат ни е според податок кај Павсанија, посветите во светилиштата во Делфи и Олимпија[101] и според монетите кои ги ковал. Дропион ковал само една деноминација со три различни иконографски претстави. Монетите на Дропион на реверсот ја имаат претставата на молња, инскрипција ΠΑΙΟΝΩΝ и монограм .[102] Типолошката разлика се јавува на аверсните претстави, а досега се познати три различни претстави. На првиот тип имаме аверсна претстава со ликот на Зевс, додека кај вториот тип е претставен коринтски шлем.

Третата претстава досега е единствена и непозната; на неа е претставен машки лик, кој најверојатно е самиот крал Дропион. За жал, оваа монета со кат. бр. **334** е многу оштетена. Монетите од типот коринтски шлем на аверсот исто така се многу ретки, и за сега се познати само три примероци. Во каталогот се претставени вкупно 113 монети со кат. бр. **237–349** на последниот пајонски владетел Дропион, со чија смрт завршува пајонското монетоковање, а Пајонија засекогаш се губи како политички и етнографски поим. Најголемиот број од монетите на Дропион се пронајдени на античкиот град Еударист, с. Дреново – Кавадарци: кат. бр. **239**, **247**, **249**, **253**, **254**, **256**, **257**, **259**, **261**, **268**, **272**, **273**, **274**, **278**, **282**, **283**, **285**, **288**, **289**, **290**, **295**, **301**, **304**, **307**, **312**, **317**, **330**, **331**.[103]

На локалитетот Градиште Деволград, с. Дреново, Кавадарци е пронајдена монетата со кат. бр. **286**, на локалитетот Кула, с. Црвулево во Штип се пронајдени монетите

---

[98] Павловска Е., 2016, 44, забелешка 159, Остава можност за трета номинала која ја кова Леонт.

[99] Митревски Д., 2016, 12, бр. 8.

[100] Лилчиќ Адамс В., 2019, стр. 151, бр. 2.

[101] Поопширно погоре во оваа книга, во текстот на С. Пановски.

[102] Петрова Е., 1999, 108–110.; Josifovski P., 2000, 15–28. Авторите се осврнуваат на проблемот на монограмот и претпоставката дека монограмот е на автономните ковови на Добер.

[103] Josifovski P., 2000, 15–28, Според процентуалната застапеност на пронајдените монети, дава можна претпоставка дека ковницата се наоѓала во античкиот град Аударист.

со кат. бр. **292**, **306**, **337**. Од Градско – кавадаречки регион е монетата со кат. бр. **324**, а на лок. Градиште, с. Дреново, Кавадарци монетата со кат. бр. **333.** Последните девет монети на Дропион, со кат. бр. **338–346,** се од депо за кое не се знае точната локација, но се од Кавадаречкиот регион. Имајќи го предвид големиот број на откриени монети во с. Дреново, можеме да претпоставиме дека и овие монети се откриени на локалитетот Градиште во с. Дреново.

МОНЕТОКОВАЊЕ НА ДАМАСТИОН (395–330/25 п.н.е.)

Една од поголемите мистерии што се однесуваат на античкото монетоковање на Балканскиот полуостров е проблемот на Дамастион. Голема е листата публикувани материјали поврзани со проблемот на рударскиот град и ковница Дамастион и сателитските места Дапариа, Тенестини, Дарадо, Пелагија и Сарноатон. На ова место ќе се ограничиме само на позначајните научни авторитети, нумизматичари, археолози, историчари, кои се занимавале со проблемот на монетоковањето и убицирањето на Дамастион и споменатите ковници. Научниот интерес за проблемот на Дамастион и сателитските рударски ковници, започнува уште во 1874 година, со текстот на Имхоф-Блумер во *Zeitschrift fur Numismatik.*[104] Кустосот на Белградскиот Музеј, Балдуин Сариа, во 1924 година публикувал две монети на Дамастион; тие потекнувале од остава откриена кај Кутина кај Лесковац, која содржела околу 100 дамастионски монети, при што ги забележал откупувачите на неколку монети од истата остава.[105] Нешто подоцна, во 1927 година, на проблемот се осврнува Хуго Геблер, кој прв ја забележал сличноста на дамастионските монети со оние на пајонските кралеви.[106] Од истата, 1927 година датира и откривањето на оставата од околу 300 монети во Рисан, во Бока Которска, од кои 200 биле на градот Дамастион, а околу 100 биле коринтски. Главната информација во литературата ја изнел нумизматичарот Бенко Хорват, кој откупил 5 монети на Дамастион, и кој ги наведува останатите откупувачи и правци во кои оваа вредна остава се растурила. Во текстот публикува 24 дамастионски монети.[107] Во 1939 година, Џон Меј ја публикувал досега ненадминатата студија за монетоковањето на Дамастион и останатите руднички ковници Дапариа, Пелагија, Тенестини, Сарноатон, Дарадо и владетелите на локални племиња Симон и Никарх.[108] Нешто подоцна, во 1943 година, Вили Швабахер од Копенхаген публикува 17 дамастионски монети од неколку различни стилски групи што ги документирал во Кралската колекција во Копенхаген.[109] Со проблемот на Дамастион во 1979 година се занимавале и историчарите Николас Хамонд и Гај Грифит во нивната студија *A History of Ancient Macedo-*

[104] Imhoof–Blumer, Zeitschrift fur Numismatik 1, 1874, 99–114, со карта, цитирано според Mayer A., 1936, 17.
[105] Saria B., 1924–1925, 97–99.
[106] Gaebler H., 1927, 245–251.
[107] Horvat B., 1936, 29–54.
[108] May J. M. F., 1939, 1–207.
[109] Schwabacher W., 1943, 83–91.

nia.[110] Проблемот на Дамастион попатно го споменува и Фанула Папазоглу во 1957[111] и во 1965 година, во контекст на дарданско-пајонските односи и територии, еден историски извор (Плиниј, за рудното богатство на Дарданија) и дамастионската нумизматичка продукција во централниот балкански простор.[112] Вера Битракова Грозданова во својата дисертација од 1987 година накусо се осврнува на проблемот на Дамастион.[113] Со проблемот на Дамастион се занимавала и Елеонора Петрова во својот магистерски труд публикуван во 1991,[114] и подоцна во 1999 година.[115] Викторија Соколовска го публикувала трудот за пајонското племе Агријани и врските со Дамастион во 1990 година,[116] а потоа, во 2005 година, повторно се навратила на проблемот за убикацијата на градот Дамастион;[117] и уште еднаш во 2012 година, Соколовска се навраќа на проблемот на Дамастион, истакнувајќи го топонимот Dimosti, означен на картата *Tabula moderna Bossinae, Serviae, Greciae et Sclavoniae* на германскиот картограф Martin Waldeseemuler од 1513 година.[118] Со проблемот на Дамастион се занимавала Дубравка Ујес од Белград во 1996,[119] и потоа, во 2002 година, кога во *Revue Numismatique* во Париз ја публикува се чини најамбициозната студија од нејзините истражувања за локализацијата на Дамастион и неговите рудници.[120] И подоцна, во 2018 година, Дубравка Ујес повторно се навраќа на проблемот на Дамастион.[121] Во 2003 година, нумизматичарот Никола Шелдаров во каталогот *Колекција Шелдаров* публикува четири примероци на монети на Дамастион, откриени кај селата Теово, Црвулево, Ресава и Корешница.[122] Во 2008 година, Ефтимија Павловска изнесува сумарен осврт на монетните типови од групата Дамастион.[123] Тука би го навеле и трудот на Е. Пеган од 1962, којашто публикува информации за оставата од Јањево, откриена 1961 година.[124]

Во неговата студија *The Coinage of Damastion and the Lesser Coinages of the Illyro-Paeonian Region*, по студиозна анализа на метричките, стилските, типолошките и иконографските детали и елементи на 111 сребрени монети од дамастионската група монети, Џон Меј ги класифицирал истите во десет групи:

– групи I-V, 395–380 година п.н.е.

– група VI, 380–365/60 година п.н.е.

– група VII, 365/60–350/45 година п.н.е.

---

[110] Hammond N. G. L. & Griffith G.T., 1979, Map 9; 70 n I, 71, 73, 74 n I, 75, 79, 91, 113, 189 f., 199, 654, 661 f., 664, 666, 668 f.

[111] Во: Папазоглу Ф., 1957, 196, коментар околу сателитскиот руднички град Сарноатон / Сарнунт.

[112] Papazoglu F., 1969, 146, 355–356, 358 f. 109.

[113] Битракова Грозданова В., 1987, 85, 157.

[114] Петрова Е., 1991, 188–192.

[115] Петрова Е., 1999, 113–118.

[116] Соколовска В., 1990, 9–34.

[117] Соколовска В., 2005, 69–81.

[118] Sokolovska V., 2012, 7–13.

[119] Ujes D. & Romic K., 1996, 77–98.

[120] Ujes D., 2002, 103–129.

[121] Ujes D. M., 2018, 5–39.

[122] Шелдаров Н., 2003, 20–21, броеви: 64–67.

[123] Види го поглавјето „Монетоковањето во пајонското соседство: Дамастиј и Пелагија", во: Павловска Е., 2008, 26–27, броеви 222–238, табли XV и XVI.

[124] Pegan E., 1962, 25 (цитирано според В. Соколовска 1990, бел. 8).

– групи VIII и IX, 350/45–330 година п.н.е.

– група X, 330–325/320 година п.н.е.[125]

Монетите на Дамастион биле ковани како тетрадрахми, драхми и тетроболи, а можеби и оболи.

Според анализите на Меј, потеклото на дамастионската група треба да се бара на полуостровот Халкидик. Тој забележува голема сличност на дамастионските монети со монетите на Халкидичкиот сојуз,[126] која ја согледува во уметничкиот стил на обликувањето на главата на Аполон. Според проучувања на Дубравка Ујес, основањето на Дамастион се датира во периодот од 431–421 година п.н.е., а овој датум се совпаѓа со првите тетрадрахми на Халкидичкиот сојуз од околу 420 година п.н.е.[127] Продлабочените истражувања на повеќе истражувачи, и конечно на Ујес, укажуваат на тоа дека бегалците од градовите Ајгина и Менде на полуостровот Халкидик навлегле длабоко на Балканскиот полуостров, каде дошле до некое рударско подрачје богато со сребрена руда и таму се стационирале и почнале да ја експлоатираат сребрената руда и да коваат монети. Меѓутоа, локалните жители во околината најверојатно не биле запознаени со паричното стопанство; поради тоа, Дамастионците тргувале со своите монети со разни инстанци, а пред сè, како што е забележано, со градот Олинт, кој со ова сребро започнал да ги кова своите прекрасни сребрени тетрадрахми со претставата на Аполон / Лира.[128]

Врските на Дамастион со Пајонија

Пајонските кралеви прековувале дамастионски сребрени монети. Уште Бенко Хорват, цитирајќи ги претходните авторитети[129] кои го забележале ова, детално пишува за примероци на дамастионски сребрени монети прековани од страна на пајонските кралеви Ликеј и Патрај, врз основа на што изведува заклучок за добрососедски односи. Д. Ујес и К. Ромиќ ја забележале идентичната тежинска метрика на монетите на Дамастион со монетите на пајонските кралеви (драхма од 3.40 грама) и иста иконографија на аверсот; сличноста кај претставите на тетрадрахмите со оние на кралот Патрај (335–315), и прековувањето на дамастионските тетрадрахми од страна на Патрај, па врз основа на ова потсетуваат на идејата на Хуго Геблер од 1927 година – дека Дамастион најверојатно се наоѓал во соседството на Пајонија.[130]

Хипотези за убикација

Како што е констатирано и претходно, по околу век и половина, сликата на проблемот на убикацијата на Дамастионските рудници, градот/населбата Дамастион и сателитските места Дапарија, Тенестинон, Пелагитон и Дарадо е сè уште нејасна.

[125] May J. M. F., 1939, табла со тежински соодноси.

[126] May J. M. F., 1939, 17.

[127] Соколовска В., 1990, 10, забелешка 5.

[128] Ujes D., 2018, 15.

[129] Теодор Рејнак, Своронос и Хуго Геблер, види кај: Horvat B., 1936, 30–33.

[130] Ујес Д. & Ромић К., 1996, 80, ф.н. 15.

На една страна е географот Страбон. Од времето на ковањето на Дамастион (420–320), до времето на Страбон, кој живеел од 64/3 п.н.е. до 24 год. н.е. изминале околу триста години. Поради тоа, неговиот опис е прилично неодреден. Според податоците на Страбон, можат да се извлечат неколку основни податоци:

1. Сребрените рудници на Дамастион се наоѓале близу просторот каде живееле племињата Билиони, Тауланти, Партини и Бриги.

2. Сребрените рудници на Дамастион биле во посед на Диестите и Енхелеите (Сесаретите/Дасарети).

3. Близу (Билионите, Партините и Бригите) Диестите и Енхелеите (Сесаретите / Дасарети) се наоѓале и Линкестите, Девриоп, Пелагонија, Еордите, Елимеја и Ератира.

4. Дамастион во Илирија, кај рудниците на сребро, го основале бегалците (Ајгинци) заедно со Мендејците.

Насоките на Страбон се мошне скромни, неодредени, но упатуваат на подрачјето западно, северозападно и северно од Охридското езеро, каде што минувала прастарата патна траса позната како Кандависки или Егнатиски пат.

Во текстот на Страбон јасно се разграничуваат сребрените рудници од самиот (град) Дамастион. Околноста дека Дамастион го основале бегалците од Ајгина и Менде по случувањето на Мирот на Никија во 421 година п.н.е.,[131] упатуваат на оформување на силно утврден град со ѕидини во опус изодомум / псеудоизодомум. Такво утврдување во посочениот простор, а во нашата држава, би можел да биде локалитетот Градиште Вајтос кај селото Октиси, општина Струга.[132] Следен кандидат би можело да биде Коџаџичко Кале, село Коџаџик, во општината Центар Жупа.[133]

Можеби најзначајниот патоказ во потрагата по Дамастион би бил лоцирањето на сребрените рудници на Дамастион. На просторот на југозападна Македонија не се откриени значителни сребрени рудни наслаги.

Интересно е прашањето зошто Енхелеите (Сесарети/Дасарети) – кои, судејќи по богатите требенишки и охридски наоди биле организирани најмалку во кнежевство, а можеби и кралство, а според Страбон биле и сопственици на сребрените рудници на Дамастион – не исковале свои сребрени монети, како на пример пајонските кралеви, кои најверојатно воспоставиле блиски односи со Дамастион. Во потрагата по локацијата на Дамастион, некои од истражувачите се држат до позначајните лежишта на сребрена руда, а некои по етимолошката сличност во имињата на местата. Хамонд, Соколовска и Павловска сметаат дека гратчето Пелагита / Пелагитон, поради сличноста на името на местото со геолошкиот басен Полог во северозападна Македонија, се наоѓало во околината на градот Тетово – најверојатно привлечени и од атрактивноста на т.н. тетовска Менада и остатоците на гробницата од доцниот архајски период, откриена во Тетово.[134] Во случајов, Дамастион кај Тетово би можело да биде гратчето на локалитетот Исар Бањиче, село Шипковица, на околу два километри северозападно од Те-

[131] Ujes D., 2018., 11.

[132] Благодарност до проф. д-р В. Лилчиќ Адамс за отстапувањето непубликувани материјали.

[133] Според В. Лилчиќ Адамс, непубликувани материјали.

[134] Радојчић С., 1933, 243–252.

тово, во долината на реката Пена. Меѓутоа поради фактот што во целиот Полог не е регистрирана сребрена руда, оваа хипотеза треба да се прифати со голема доза на скептичност. Хипотезата за убикација на Дамастион на територијата на скопскиот басен е исто така привлечна. Дамастион во овој случај би можеле да бидат древните градови на локалитетите кај селата Студеничани, Бразда или Долно Нерези. Меѓутоа, и за оваа хипотеза недостасува факторот на сребрени рудни лежишта.

Водејќи се според рудните богатства на среброто, одредени истражувачи го лоцираат Дамастион многу подалеку на север одошто тоа е наведено кај Страбон. В. Соколовска посочи кон северниот агол на Косово, конкретно на „муниципиум ДД“ кај Сочаница на реката Ибар, каде постојат богати рудоносни сребрени резерви.[135] Според неа, името на оваа населба од римско време, на рамен простор, на брегот на реката Ибар, треба да се толкува како „Муниципиум Дамастион Дардански“. Притоа, треба да се смета, односно да се земе предвид начинот на кратење на зборовите на латинското писмо на камените споменици, кое што во случајов, како што смета А. Мочи, е кратенка од самото име „Муниципиум Дардански“ (*municipium D*(*ar*)*d*(*anicum*)), а не „Муниципиум Дамастион Дардански“.[136]

Освен тоа, во постоечката стручна литература, во случајот на локалитет кај Сочаница покрај Ибар, преку истражувачките резултати на Емил Чершков може да се забележи дека не само што во овој регион не е регистрирана ниту рударска дејност постара од I-II век н.е., туку на оваа локација не постои ниту каква било постара населба.[137] Чершков истакнува неколку податоци како потврда, датирајќи го активирањето на локалното рударство во времето на римскиот император Хадријан, кој ковал бронзени квадранси со натписот METALLI DARDANICI или само DARDANICI.[138] Овие податоци, како и фактот дека се работи за населба од римско време, при што не е регистирано постаро утврдување, односно фортификација од раната антика[139] – каква што би требало да се очекува да оформат бегалци од Ајгина и Менде во средиштето на променливиот балкански простор во V и IV век п.н.е., а во соседство на матичната територија на Дарданците – засега зборуваат против хипотезата на В. Соколовска.

Уште една претпоставка за убикација на Дамастион е кастелот Артана кај Ново Брдо во југоисточно Косово. Според еден податок, составот на среброто од рудниците Трепча, Јањево има од 3 до 5% сребро, додека од рудникот кај Ново Брдо има 25%. На локалитетот Златно Гумно кај Ново Брдо, Емил Чершков забележал археолошки наоди од раната антика. Имено, при изградбата на рудникот Ново Брдо (1947–1949) биле откриени бројни гробови со прилози, метални садови и теракоти, кои за жал исчезнале. Чершков имал можност да види на фотографии теракота на божицата Кибела и еден скифос. Тој наведува и дека од овој материјал во музејот на Косово биле донесени фрагменти од еден метален сад со апликација во форма на главата на Горгона.[140] Меѓутоа, самата тврдина на доминантниот рид Ново Брдо, според долгогодишните истра-

[135] Соколовска В., 1990, 22–24.
[136] Цитирано според: Ujes Morgan D., 2011, 490, ф.н. 8.
[137] Čerškov E., 1970, 1–89, T. I–XXI, prilozi I–IV.
[138] Čerškov E., 1970, 71, ф.н. 121.
[139] Од средновековната тврдина Галич кај Сочаница потекнува една тетрадрахма на Дамастион, што сепак дава извесна надеж за можна убикација. Види: Popović, P., 2007, 416, fig 6. 2.
[140] Čerškov E., 1970,18, забелешка 28.

жувања и откриените културни хоризонти и објекти, од почетоците на нејзиното документирање[141] па до поново време, датира исклучиво од средниот век. Во овие околности, интересно е да се забележи дека остатоците на утврдениот град на Кале, село Кршевица кај Врање се оддалечени точно 40 километри источно / југоисточно по воздушна линија од Ново Брдо.

Наредниот кандидат за убикација на градот Дамастион е Кале кај село Кршевица, кај Врање, во долината на реката Морава.[142] Првите археолошки сондирања со заштитен карактер, како и премер и исцртување на планот на Кале кај селото Кршевица, ги реализирале И. Микулчиќ и М. Јовановиќ во 1966 година. Во 2002 година започнале систематски истражувања и конзервација на објектите. Акрополата на градтето има приближно издолжена елипсоидна форма со димензии 130х60 метри. Уште И. Микулчиќ и М. Јовановиќ го забележале квалитетниот фортификациски периметар од паралелопипедни камени блокови од локален песочник. Одбранбениот ѕид бил широк 2.85 м.[143] На вака утврдената акропола, на североисточната страна директно се потпирало помало утврдено подградие. На понискиот терен северозападно и југоисточно од акрополата се наоѓаат две помали подградија. И покрај тоа што цитираните истражувачи го именуваат својот текст „хеленистички опидум", откриените археолошки наоди, на пример монетите на македонските кралеви Филип II Александар III, Касандар, монетите на Дамастион и Пелагија, садовата керамика и множество други археолошки наоди недвосмислено укажуваат на интензивна егзистенција од крајот на V век до првите децении од III век п.н.е.[144]

Би требало да одбележиме дека гратчето на локалитетот Кале, Кршевица во споменатата временска рамка се наоѓало на територијата на Агријаните,[145] а во близина на сребрените рудници на Ново Брдо.

Една од поновите хипотези за убикација на Дамастион, според долгогодишните истражувања на Виктор Лилчиќ Адамс, одат во насока на локацијата каде се вадела сребрена руда на пајонска територија – и тоа во долината на реката Злетовица, поконкретно кај селото Добрево во Пробиштип.[146] Таму во рудникот Пешула, Добрево и денес активно се експлоатира среброто во галерии во длабочина до околу 200-300 метри. Во овој регион, кој се наоѓа во рамките на кралството Пајонија, В. Лилчиќ Адамс открил културни хоризонти од раната антика на утврдувањата: Градиште, Добрево, Градиште Пешула Добрево, Градиште село Емирица; освен тоа, ги истражувал и документирал и утврдувањата Драчко Градиште – село Ратавица, Стари Град – село Шталковица, Самарска Чука – село Зелени Град, Рудовски Чукар – село Јамиште и Куково Градиште – село Кнежево, што датираат од доцната антика, но можеби имаат и постари културни хоризонти.[147]

---

[141] Бошковић Ђ., 1939., 1–10.

[142] Стручната литература (со поедини референци во пдф формат) може да се види на сајтот: http://www.kale–krsevica.com/arheoloski_lokalitet.html.

[143] Микулчић И. & Јовановић М., 1968, 355–375.

[144] Popović P., 2012., 11–51, види во: *Central Balkans between the Greek and the Celtic world*, Kale–Krsevica 2001–2011, National museum, Belgrade 2012.

[145] Соколовска В., 9–34, 1990, Карта 2.

[146] Користени теренски непубликувани материјали од истражувањата на В. Лилчиќ Адамс.

[147] За податоците, благодарност на проф. д–р В. Лилчиќ Адамс.

Сѐ повеќе се назира сликата на пајонските рудници за сребро во западните ревири на Осоговските планини, во регионите на Кратово и Злетово. Во тој контекст и околноста на евидентните врски помеѓу дамастионските и пајонските монети, може да се постави прашањето дали можеби станува збор за дамастионските рудници, или можеби само некој од нив. Како пример може да се посочи сличноста во етимологијата на имињата Дапарија и Запара.

Во овој труд имаме претставени 18 монети на Дамастион со кат. бр. **350–367**, 3 од нив се тетрадрахми, 6 се драхми и 9 се тетроболи. Монетата со кат. бр. **351** е пронајдена на локалитетот Старо Бонче, село Бонче, Прилеп.[148] Монетата со кат. бр. **354** е пронајдена во Горна Курија, с. Теово, Велес, а монетата со кат бр. **357** потекнува од село Четирце, Куманово. Во текот на истражувањата на проектот *Археолошки катастар на Р. Македонија* кој се изведуваше во 2016 година ја откривме монетата со кат бр. **358**; оваа монета е оштетена и најверојатно страдала во пожар, но сепак може да се идентификуваат контурите на женска глава свртена надесно на аверсот и ингот на реверсот.[149] Монетата со кат. бр. **361** е пронајдена на локалитетот Кула – с. Црвулево, Штип, монетата со кат. бр. **362** од локалитетот Марков град, с. Корешница, Демир Капија, а монетата со кат. бр. **364** на локалитетот Градот Тиквеш, с. Ресава, Кавадарци. Останатите монети се без податоци за местото на пронаоѓање.

МОНЕТОКОВАЊЕ НА ПЕЛАГИЈА (325/320–310 п.н.е.)

За Пелагија не постојат пишани извори и позната ни е единствено преку монетите. Постојат повеќе претпоставки за тоа што претставувала Пелагија, од тоа дека била посебен град, гратче, или само рудник од каде била транспортирана сребрената руда до Дамастион. каде биле ковани монетите, на сѐ уште непозната локација. Друга претпоставка е дека кога Дамастион завршува со ковање, продолжува Пелагија, како и можноста Пелагија да е соседно племе, кое кова монети за свои потреби. Според стилските и иконографските претстави на тетрадрахмите, драхмите и тетроболите на Пелагија, јасно видлива е поврзаноста со Дамастион.[150] На најраните тетрадрахми на аверсот е претставен Аполон, а на реверсот македонски штит околу кој е натписот ΠΕΛΑΓΙΩΝ.[151] На помалите вредности на аверсот имаме и претстава на глава на Аполон или женски лик, најверојатно нимфа, а на реверсот метална плоча со ремен – преносен ингот. По гаснењето на ковницата Дамастион 325–320 п.н.е.,

[148] За отстапувањето на оваа монета, голема благодарност до колегите од Музеј и Завод Прилеп.

[149] За отстапувањето на оваа монета, голема благодарност до проф. д–р Виктор Лилчиќ Адамс.

[150] Kovač D., 2012,12–13; На база на извршената анализа на металот на две иконографски слични тетрадрахми од Пелагија и Дамастион донесува заклучок дека металот од кој се исковани потекнува од исто поднебје.

[151] Kovač D., 2012, 8; Датацијата на оваа монета е околу 360 год. п.н.е., и ова претставува прва појава на приказ на македонски штит на монети.

на монетите на Пелагија се појавува истиот иконографски приказ на монетите Аполон / триножник, за набргу потоа монетите да добијат барбаризиран стил и нејасни текстови. Исто така, се јавуваат и монети што ја преземаат иконографијата од македонските монети, со приказ на глава на Херакле со Амонови рогови – преземен од монетите на Лизимах (323–281 год. п.н.е.). Крајот на ковање на Пелагија се става во 280 година, што според Меј е поврзано со Келтската инвазија.

Во неговата опсежна студија, во која публикува 31 примерок од монетите на Пелагија, меѓу кои и една сребрена тетрадрахма,[152] Меј ја поврзува ковницата со нејасно утврдена локација некаде околу Охридското Езеро. Е. Павловска публикува три примероци на сребрени тетрадрахми на Пелагија од збирката на Народна Банка на Р. Македонија, а тоа се последните три монети во овој труд, со кат. бр. **368–370**, за кои нема точно место на пронаоѓање, но можеби се од околината на Куманово,[153] на територијата на Агријаните, како и еден примерок откупен во Скопје, што се чува во Археолошкиот музеј во Загреб.[154]

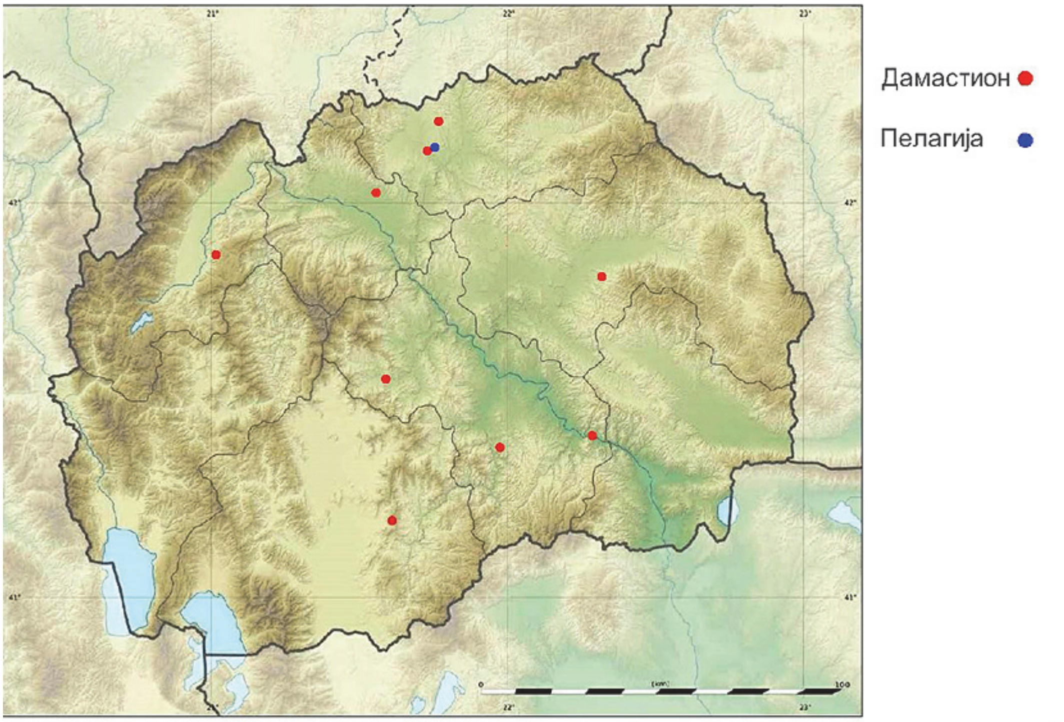

Карта III. Монети на Дамастион и Пелагија

[152] Според Соколовска В., 1990, 24, забелешка 81.

[153] Павловска Е., 2008, 27, Т. XVI: 236–238.

[154] Павловска Е., 2016, 98.

БИБЛИОГРАФИЈА:

КРАТЕНКИ:

ГМ-КДМ: Гласник на музејско – конзерваторското друштво на Македонија, Скопје, 1958.
FAB I: Folia Archaeologica Balkanica I, 2006 Skopje.
ЗАМ: Зборник на Археолошкиот музеј, Скопје.
MAA: Macedoniae acta archaeologica
МНГ: Македонски нумизматички гласник, Музеј на Македонија, Скопје.
MNJ: Macedonian Numismatic Journal, Museum of Macedonia, Skopje.
НРБМ: Народна банка на Република Македонија.
НБРМ, 2012: *Парите и паричните системи во Македонија*, Народна банка на Република Македонија, Скопје 2012.
SNG, 1981: Sylloge Nummorum Graecorum vol. V, part IV, *Paeonia – Thessaly*, London 1981.
SNG, 1982: Sylloge Nummorum Graecorum, *Macedonia*, New York 1982..

ИСТОРИСКИ ИЗВОРИ:

Diodori Bibliotheca historica ed. Th. Vogel, vol. II, Leipzik 1896.
Livy, The History of Rome, Vol. 1- 6, translated by Rev. Canon Roberts, London 1905.
Polybii Historiae, XVIII, ed. Th. Büttler – Wobst, Lipsiae, 1882 – 1904, vol. I – IV.
Ptolemaei Claudii *Geographia* 1949.
Strabonis *Geographica*, ed. *A. Meineke,* Lipsiae 1895 – 1913.
Thucydidis *Historiae*, ed. H. J. S. Jones – J. E. Powel, Oxonii.
Herodoti *Historiarum Libri IX*, ed. H. R. Dietsch – H. Kellenberg vol. I – II, Lipsiae 1925.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

Битракова-Грозданова В., 1982: *Монетите од античкиот период во збирката на Народниот музеј – Охрид,* Лихнид 5, Охрид 1982, 71-76.
Битракова-Грозданова В., 1987: *Споменици од хеленистичкиот период во СР Македонија*, Скопје 1987.
Bloesch H., 1987: *Griechische Münzen in Winterthur*, Band I-II. Winterthur 1987.
Бошковић Ђ., 1939: *Ново Брдо*, Годишњак Музеја Јужне Србије, књ. 1, Скопље 1939, 1-10.
Васић М. Р., 1970: *Збирка грчког новца музеја примењене уметности*, Музеј примењене уметности – Зборник бр. 14, Београд 1970.
Вучковић–Тодоровић Д., 1958: *Остава грчког новца из с. Прилепец код Прилепа,* ГМ-КДМ, Скопје, 1958, 213-255.
Вучковић-Тодоровић Д., 1975: *Прилог познавању новаца пеонских владара*, Старинар XXIV – XXV, Beograd 1975, 85-88.
Gaebler H., 1927: *Münzkunde Makedoniens, IX; Prägung der paionischen Könige, Die Lage Damastions und Pelagia*, Zeitschrift fur Numismatik No. XXXVII, Berlin 1927, тука цитирано според: Horvat B., 1936, 26.
Gaebler H., 1935: *Die Antiken Munzen Nord-Griechenlands, Band III: Makedonia und Paionia,* Berlin 1935.
Герасимов Т., 1963*: Подражания на тетрадрахмите на пеонския цар Патрай (335-315*), ИАИ XXVI, София 1963, 270-272.
Драганов Д., 2000: *Монетите на Мацединските Царе I*, Яамбол 2000.
Josifovski P., 2000: *Coins with PAIONΩN inscription from the collection of the Republic of Macedonia*, MNJ, no 4, Skopje 2000, 15-28.
Josifovski P., 2006: *The Beginnings of Minting Among the Paeonians* (*Derrones*)*,* FAB I, Skopje 2006, 251-262.

Јосифовски П., и др, 2006: *Монети од колекцијата на Охридска Банка*, Скопје 2006.

Јурукова Ј., 1989: *Тракијско племенно монетосечене и големија трговски трафик през првата половина на V век п.н.е.*., Нумизматика 3, Софија 1989, 3-13.

Кацаров Г., 1921: *Пеония,* София 1921.

Kovač D., 2012: *Novci Pelagije*, Numizmatičke vijesti, br. 65, Zagreb 2012, 5-13.

Larson J., 2001: *Greek Nymphs Myth, Cult*, Lore 2001.

Лилчиќ В., Јосифовски П., 1994: *Сребрен диобол на пајонскиот владетел ΤΕΥΤΑΟ(Σ)*, Македонски нумизматички гласник бр. 1, Скопје 1994, 27-37.

Лилчиќ В., 2019: *Скупи и античката цивилизација на скопско*, Скопје осум милениуми живот, култура, творештво, Скопје 2019, 117-324.

Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017: *An Agrianian-Paeonian city near Pčinja, Kumanovo region,* Živa Antika, Skopje 2017, 49-60.

May J. M. F., 1939: *The Coinage of Damastion and the Lesser Coinages of the Illyro-Paeonian Region*, Oxford University Press, London 1939, 1-207.

Mayer A., 1936: *Položaj Damastiona, Numizmatika vjesnik numizmatičkog društva u Zagrebu*, Godina 1934-1936, No. II-IV, Zagreb 1936, 17-25.

Merker I., 1965: *The Ancient Kingdom of Paionia*, Balkan Studies 1965.

Mikulčić I., 1966: *Pelagonija u svetlosti arheoloških nalaza,* Beograd – Skopje, 1966.

Микулчиќ И., 1973: *Една нова остава на тетрадрахми и преглед на монетните наоди од V до II век п.н.е. во Македонија,* Годишен зборник на Филозофски Факултет, кн. 24-25, Скопје 1973, 157-173.

Микулчић И. & Јовановић М., 1968, Хеленистички oppidum из Кршевице код Врања, Врањски Гласник књ. IV, Врање 1968, 355-375.

Микулчиќ И., 1999: *Антички градови во Македонија*, Макропроект „Историја на културата на Македонија", книга 8, МАНУ, Скопје 1999.

Микулчиќ И., 1982: *Старо Скопје со околните тврдини*, Скопје 1982.

Микулчиќ И., 1976: *Убикација на Билазора,* Годишен Зборник на Филозофски Факултет 28, Скопје 1976, 149–166.

Милошевски В., 2005: *Монета на Антигон Гонат прекована од кралот Дропион*, Македонско Наследство бр. 26, Скопје 2005, 75-80.

Митревски Д., 2005: *Вардарски Рид*, Том I, Скопје 2005, 15-90.

Митревски Д., 2016: *Античка Билазора престолнина на независните Пајонци*, Свети Николе 2016.

Мушмовъ Н., 2012: *Античнитѣ монети на Балканския полуостровъ и монетитѣ на Бъгарскитѣ царе*, София 1912.

Папазоглу Ф. 1957: *Македонски градови у римско доба*, Жива Антика посебна издања, књ. 1, Скопје 1957, 1-379.

Papazoglu F., 1969: *Srednjebalkanska plemena u predrimsko doba*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, DJELA kn. XXX, Centar za Balkanološka ispitivanja Knj. 1, Sarajevo 1969, 146, 355-356, 358 f. 109.

Papazoglu F., 2007: *O Peoncima u rimsko doba*, Iz istorije antičkog Balkana, Beograd 2007, 149-153.

Павловска Е., 2008: *Монетите на Пајонија од нумизматичката збирка на НРБМ*, Народна банка на Република Македонија, Скопје 2008, 1-104.

Павловска Е., 2010: *Тетрадрахма на Тевтамад – непознат пајонски (?) владетел,* МАА 19, Скопје 2010, 185-191.

Pavlovska E., 2011: *The Coinage of the Paeonian Kings Leon and Dropion*, N. Holmes (ed.), Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress, Glasgow 2009, 319-329.

Pavlovska E., 2013: *Монетите на старомакедонските и пајонски кралеви*, Македонија културно – историски факти, во П. Кузман (уредник), Скопје 2013, 731-788.

Pavlovska E., 2013A: *A Coin Hoard of the Paeonian King Lycceius*, во E. Paunov and S. Filipova (eds.), ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Studia in honorem Iliae Prokopov sexagenario ab amicis et discipulis dedicat (Collection of Essays in Honour of Ilya Prokopov). Veliko Turnovo 2012, 107-120.

Pavlovska E., 2015: *A Part of a Rare Paeonian Hoard from Macedonia*, Proceedings XV, International Numismatics Congress Taormina 2015, Roma – Messina 2017, 516-520.

Павловска Е., 2016: *Монетите и нивната употреба во горна Македонија од 6 до 3 век пред Христа*, Докторски труд одбранет на Филозофскиот факултет во Скопје во 2016 година.

Pegan E., 1967: *Najdba Damastionskih staterjev*, Argo I, Ljubljana 1962, 25.

Popović, P., 2007: *Numismatic Finds from Kale in Krševica (Southeast Serbia)*, Arheološki vestnik 58, Ljubljana, 411-417.

Popović P., 2012: *Central Balkans between greek and celtic world*, Central Balkans between the Greek and the Celtic world, Kale – Krsevica 2001-2011, Belgrade 2012, 11-51.

Price M., 1985: *The coinage od Northern Aegen, Coinage and administration in the Athenian and Percian Empires*, Oxford 1985.

Price M. J., Waggoner M., 1975;, *Arhaic Greek silver coinage: the "Asyut" hoard*, London, 1975.

Петачки Ѓ., 1994: *Хеленистички колективен наод со тетрадрахми од село Фурка - Гевгелија*, Македонски нумизматички гласник 1, Скопје 1994, 39-48.

Петрова Е., 1991: *Пајонските племиња и пајонското кралство во II и I милениум пред н.е.*, МАА, бр. 12, Скопје 1991, 9-130.

Петрова Е., 1994а: *Октодрахма на пајонското племе Дерони*, МНГ 1, Скопје 1994, 9-20.

Петрова Е., 1994б: *Два претпоставени примероци на кралот Дропион*, МНГ 1, Скопје 1994, 49-56.

Петрова Е., 1999: *Пајонија во II и I милениум пред н.е.*, Македонска Цивилизација и Музеј на Македонија, Скопје 1999.

Петрова Е., 2001: *Ковањето пари на пајонските племенски организации и пајонските кралеви (6-3 век п.н.е.)*, Монетите и монетоковниците во Македонија, Скопје 2001, 13-29.

Петрова Е., Лилчиќ В., 1997: *Непознат сребрен тетробол на пајонскиот крал Ликеј*, Македонско Наследство бр. 5, Скопје 1997, 4-9.

Радојчић С., 1933.: *Извештаји о проучавању јужне Србије на терену, Менада из Тетова*, Гласник скопског научног друштва књ. XII, Оделење друштвених наука књ 6, Скопље 1933, 243-252.

Размовска–Бачевска Д., 2002: *Нумизматичките наоди од југозападниот дел на Република Македонија од V век п.н.е. до XIV век*, Охрид 2002.

Размовска–Бачевска Д., 2006: *Парите на Пајонците и Дамастион (VI-III век п.н.е.) Од Нумизматичката збирка на Охридска банка и приватни колекции*, FAB I, Скопје 2006, 263-276.

Saria B., 1925: *VI Damastionske tetradrahme iz Kutine*, Старинар, орган археолошког друштва у Београду, трећа серија (за 1924 и 1925), Београд 1925, 97-99.

Schwabacher W. 1943: *Illyro-paeonian silver coins in the Royal Collection*, Acta Archaeologica, Vol. XIV, editor Ejnar Munksgaard, København 1943, 83-91.

Sotheby & Co. 1969: *Catalogue of the Paeonian Hoard being Coins in Gold and Silver of the Kings of Macedon and Silver of the Independent Kingdom of Paeonia.* London: 16 April 1969.

Соколовска В., 1966: *Од нумизматичката збирка на Археолошкиот музеј во Скопје*, ЗАМ, Скопје 1966, 23-32.

Соколовска В., 1986: *Исар Марвинци и повардарјето во античко време*, Скопје 1986.

Соколовска В., 1990: *Пајонското племе Агријани и врските со Дамастион*, МАА, бр. 11, списание на Здружението на археолозите на Македонија, Скопје 1990, 9-34.

Sokolovska V., 1996: *The Coinage of Agrianes,* MNJ 2, Skopje 1996, 13-22.

Соколовска В., 2005: *Коментари за некои прашања од античкото минато на Македонија*, Скопје 2005, 1-119.

Sokolovska V., 2012: *The Localisation of Damastion Revisited*, Macedonian Numismatic Journal, No. 5, Музеј на Македонија, Скопје 2012, 7-13.

Svoronos J. N., 1919: *L' hellenisme primitive de la Macedoine prouve per la Numismatiqe et l'or du Pangee*, Athena 1919.

Svoronos, J. N., 1979: *L'Hellénisme primitif de la Macédoine prouvé par la numismatique,* New York 1979.

Ujes D., 2002: *Recherche sur la localization de Damastion et ses mines*, Revue Numismatique, vol 158, Société Française de Numismatique, Paris 2002, 103-129.

Ujes D., 2018: *Damastij – osnivanje grada i početci kovanja novca*, Numizmatičke vijesti br. 71, Hrvatsko numizmaticko drustvo, Zagreb 2018, 5-39

Ujes Morgan D., 2011: *The pattern of findsports of coins of Damastion: A clue to its Location*, Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress, Glasgow 2009, I, Edited by Nicholas Holmes, Glasgow 2011, 487-496.

Ујес Д. & Ромић К., 1996: *Положај града Дамастиона*, Гласник Српског археолошког друштва бр. 11, Београд 1996,77-98.

Fol A., 1975: *Trakija i Balkanite prez ranno elenistickata epoha*, Sofija 1975.

Hammond N. G. L., 1972: *A history Macedonia vol. I.*, Oxford 1972.

Hammond N. G. L., 1979: *A history Macedonia vol. II.*, Oxford 1979.

Hammond N. G. L. & Griffith G.T., 1979:*A History of Ancient Macedonia*, Oxford at the Clarendon Press, Oxford 1979.

Head B. V., 1965: *A guide to the principal coins of the Greeks*, London 1965.

Head B. V., 1911: *Historia Nummorum – A Manual of Greek Numismatics,* Oxford 1911.

Heurley W. A., 1939: *Prehistoric Macedonia,* Oxford 1939.

Horvat B., 1936: *Tetradrachme "grada" Damastiona iz nalaza u Risnu* (*Rhizon*), Numizmatika vjesnik numizmatickog drustva u Zagrebu, Godina 1934-1936, No. II-IV, Zagreb 1936, 26-64.

Хусеинов Б., 2004: *Античките монети од Вардарски Рид*, Том I, Гевгелија 2004.

Хусеинов Б., 2018: *Античките монети од Вардарски Рид*, Том II, Гевгелија 2018.

Čerškov E., 1970: *Municipium D D kod Sočanice*, Disertationes et monographiae, Muzej Kosova & Arheološko društvo Jugoslavije, Priština – Beograd 1970, 1-89, T. I-XXI, prilozi I-IV.

Шелдаров Н., 2003: *Колекција Шелдаров, Македонија и Пајонија*, НБРМ, Скопје 2003.

Šeldarov N., 2004: *New Information on Paeonian Numismatics*, Macedonian Heritage no. 21, 39-47.

Šeldarov N., Lilčić., 1992: *Monete s natpisom ΠΑΙΟΝΩΝ,* Numizmatičke vijesti, br. 45, Zagreb 1992, 7-11.

КАТАЛОГ

ПАЈОНСКО ПЛЕМЕНСКО МОНЕТОКОВАЊЕ

ДЕРОНИ (500–480 г. пр.н.е.)

1. Ав. Преден дел од бик, налево.
Рев. Плиток quadratum incusum поделен на четири полиња.
AR. **Триобол**, 1.89 гр. - 12 мм. – О/2.
НБРМ 2004/4/28.
Шелдаров 96; Павловска 2008 бр.1.
Price, Waggoner 1975, 39; Драганов 2000, 16; Svoronos 1919, 57, 13.

2. Ав. Бик полулегнат, надесно, горе цвет, околу бордура со точки.
Рев. Коринтски шлем со перјаница и со око, во плиток quadratum incusum.
AR. **Тетробол**, 2,37 гр. – 19 мм – О/10.
НБРМ 2007/1/10.
Svoronos 1919, 14, no. 23b; Gaebler 1935, 145, no. 4, 6; SNG ANS, 932-933.

3. Ав. Исто, врз линија од точки.
Рев. Коринтски шлем со перјаница, надесно, во плиток quadratum incusum.
AR. **Триобол**, 1.87 гр. – 17 мм. – О/11.
НБРМ 2004/4/26.
Павловска 2008, бр. 3.
BMCMac., 152, no. 5.

4. Ав. Исто, без линија од точки.
Рев. Како претходната.
AR. **Триобол**, 1.45 гр. – 17 мм. – О/3.
НБРМ 2003/1/4.
Јосифовски 2006, 254, no. 5.
Павловска 2008, бр. 4.

5. Ав. Исто.
Рев. Како претходната, налево.
AR. **Диобол**, 1.03 гр. – 16 мм. – О/10.
НБРМ 2007/1/7.
Павловска 2008, бр. 5.

6. Ав. Исто, врз линија од точки.
Рев. Како претходната, надесно.
AR. **Диобол**, 1.20 гр. – 16 мм. – О/2.
НБРМ 2007/1/9.
SNG ANS, 934 (тежина 0.83 гр.).
Павловска 2008, бр. 6.

7. Ав. Исто, налево.
Рев. Како претходната, продупчена.
AR. **Диобол**, 1.22 гр. – 18 мм. – О/9.
НБРМ 2007/1/5.
Svoronos 1919, 15, no. 25b. (тежина 1.80 гр.).
Павловска 2008 бр. 7; Јосифовски 2006, 254, no. 2.

8. Ав. Исто.
Рев. Како претходната.
AR. **Диобол**, 1.18 гр. – 15 мм – О/4.
НБРМ 2007/1/8.
Павловска 2008, бр. 8.

9. Ав. Исто, горе стилизиран цвет (?)
Рев. Како претходната, налево.
AR. **Триобол**, 1.82 гр. – 17 мм. – О/9.
НБРМ, 2002/1/31.
МПИ 1; Јосифовски 2006, 254, no. 3.

10. Ав. Како претходната
Рев. Исто, надесно.
AR. **Диобол**, 1.33 гр. – 18 мм. – О/9.
НБРМ, 2005/1/11.
Svoronos 1919, 15, no. 25b (вар., цвет на ав., тежина: 1.88 гр.).
Павловска 2008, бр. 10.

11. Ав. Исто.
Рев. Нејасна претстава.
AR. **Диобол**, 1.02 гр. – 19 мм. – О/?.
НБРМ, 2007/1/4.
Јосифовски 2006, 254, no. 1.
Павловска 2008, бр. 11.

12. Ав. Преден дел од бик, налево, околу бордура од точки.
Рев. Коринтски шлем со перјаница, надесно.
AR. **Трихемиобол**, 0.79 гр. – 13 мм. – О/11.
НБРМ, 2005/1/15.
Gaebler 1935, 145, no. 7.
Павловска 2008, бр. 12.

13. Ав. Исто, надесно.
Рев. Исто, налево.
AR. **Трихемиобл**, 0.80 гр. - 14 мм. – O/1.
НБРМ, 2002/3/14.
Јосифовски 2006, 255, no. 2.
Gaebler 1935, 145, no. 7 (вар., ав. Претстава налево, рев. Надесно).
Павловска 2008, бр. 13.

14. Ав. Бик стои, надесно, горе диск со шестокрака ѕвезда, околу бордура од точки.
Рев. Бик стои надесно околу, бордура од точки.
AR. **Триобол**, 1.66 гр. – 17 мм. – O/4.
НБРМ 2005/1/12.
Павловска 2008, бр. 14.

15. Ав. Како претходната, горе шестокрака ѕвезда.
Рев. Исто.
AR. **Диобол**, 1.21 гр. – 16 мм. – O/5.
НБРМ 2007/1/6.
Јосифовски 2006, 253, no. 13.
Павловска 2008, бр. 15

16. Ав. Исто, горе диск со шестокрака ѕвезда.
Рев. Нечитлива.
AR. **Трихемиобол**, 0.73 гр. – 17 мм.
НБРМ 2007/1/3.
Јосифовски 2006, 253, no. 11.
Svoronos 1919, 16, no. 32a (тежина 1.10 гр.)
Павловска 2008, бр. 16.

17. Ав. Исто, горе шестокрака ѕвезда, долу нејасна претстава.
Рев. Нечитлива.
AR. **Трихемиобол**, 0,87 гр. – 15.5 мм.
НБРМ 2003/1/16.
Јосифовски 2006, 253, no. 10.
Павловска 2008, бр. 17.

18. Ав. Исто, горе осумкрака ѕвезда.
Рев. Како претходната.
AR. **Обол**, 0.63 гр. – 15 мм.
НБРМ 2007/1/2.
Јосифовски 2006, 252, no.4.
Павловска 2008, бр. 18.

19. Ав. Исто, горе нејасна претстава.
Рев. Исто.
AR. **Обол**, 0.47 гр. – 18 мм.
НБРМ, 2007/1/1.
Јосифовски 2006, 252, no.2.
Павловска 2008, бр. 19.

20. Ав. Исто, горе осумкрака ѕвезда.
Рев. Исто.
AR. **Обол**, 0.58 гр. – 16 мм.
НБРМ, 1999/23/2-4.
МПИ 2, Јосифовски 2006, 253, no. 7.
Павловска 2008, бр. 20.

21. Ав. Исто.
Рев. Исто.
AR. **Хемиобол**, 0.32 гр. – 16 мм.
НБРМ, 2004/4/27.
Павловска 2008, бр.21.
НБРМ, Кол. Шелдаров, 68.

22. Ав. Бик, надесно, горе соларен симбол.
Рев. Исто во quadratum incusum.
AR. **Обол**, 0.77 гр. – 17.9 мм. – O/12.
Павловска 2008, бр. 20
ОБ. 04/30 – 1/9
ОБ Кол., 106.

23. Ав. Исто.
Рев. Исто.
AR. **Обол**, 0.52 гр. – 16.2 мм – O/12.
ОБ 04/30 – 1/7 –1.
Павловска 2008, бр. 21
ОБ Кол., 107.

24. Ав. Бик, надесно, горе соларен симбол.
Рев. Исто во quadratum incusum.
AR. **Хемиобол**, 0.31 гр. – 16.1 мм – O/12.
ОБ 04/30 – 1/7 – 2.
ОБ Кол., 108.

25. Ав. Бик, полуклекнат надесно, главата свртена наназад, горе стилизиран симбол.
Рев. Quadratum incusum, во него шлем со перјаница налево.
AR. **Диобол**, 1.33 гр. – 16.4 мм. – O/3.
Svoronos, Pl.II / 11.
ОБ. 04/30 – 1/8.
ОБ Кол., 109.

26. Ав. Возач со кола и бик кој ја влече колата, надесно на телото на бикот букви AN, во полето горе коринтски шлем, долу акантов цвет врз точкеста линија, околу бордура од точки.
Рев. Triskelos, помеѓу нозете палмети, крилест Пегаз коњ во долниот дел, сето тоа во quadratum incusum.
AR. **Октодрахма**, 33.51 гр. – 32 мм.
АММ.
Петрова 1994, МНГ 1, 9-20; Драганов 2000, ММЦ I, бр.23.

27. Ав. Бик полуклекнат, надесно, горе цвет, околу бордура од точки.
Рев. Коринтски шлем со перјаница, надесно во quadratum incusum. Исти калап со триоболот од колекцијата на НБРМ (инв. бр. 2004/4/26).
AR. **Тетробол**, 2.18 гр. – 18 мм. – O/12.
АММ, (8043).
SNG ANS, 932 – 933 (Deroni), BMC (Mac), 152, no. 4 (Dokim).
Микулчиќ 1965, 201, сл. 14.

28. Ав. Бик полуклекнат, надесно, врз линија.
Рев. Трискел во quadratum incusum.
AR. **Тетробол**, 2.45 гр. – 17 мм.
АММ, 1331 (8045).
Svoronos 1919, Pl. II. 13 (вар.).

29. Ав. Бик стои надесно, горе соларен систем.
Рев. Quadratum incusum на аверсот.
AR. **Хемиобол**, 0.42 гр. – 16.05 мм. – O/12.
АММ, 2009/5 (8047).
Павловска 2008, бр. 21.
Павловска 2017 207, бр. 28.

30. Ав Бик стои надесно, горе петокрака ѕвезда, околу бордура од точки.
Рев. Нечитлив.
AR. **Трихемиобол**, 0.92 гр. – 16 мм.
ОУНМСН, А/НУ-1311.
Митревски 2016, стр. 12, сл. 1.
Svoronos 1919, 16, no. 32a.

31. Ав. Бик клекнат на предните нозе, налево, со главата свртена наназад, горе цвет.
Рев. Трискел во плитка инкузија.
AR. **Триобол**, 1.8 гр. – 16 мм. – O/12.
НУ Музеј Велес, IV-24.
Петачки, 1994, бр. 1.
Sylloge T.XXIV, бр. 1276, 1277; Svoronos 1919, Pl. II. 13.

ДЕРОНИ (Докимос) (500–480 г. пр.н.е.)

32. Ав. ΔOKI, говедо полуклекнато, налево, врз линија.
Рев. Коринтски шлем со перјаница, надесно, во quadratum incusum.
AR. **Тетробол**, 2.49 гр. – 17.18 мм.
АММ. 2009/9 (8042).

ЛАЈАИ (479–460-ти / 450 г. пр.н.е.)

33. Ав. ΛΑΙΑΙ, брадест маж со камшик во раката, седи надесно во кола влечена од два вола, горе коринтски шлем со перјаница надесно, врз линија.
Рев. Пегас во од, надесно, во двоен квадрат, сето во плиток quadratum incusum.
AR. **Октодрахма**, 28.22 гр. – 32 мм. – O/2.
BMCMac., 151 no. 2, Svoronos 1919, 22, no. 1.
НБРМ, 1999/22/1.
МПИ 3.
Павловска 2008, бр. 23.

МИГДОНЦИ (ок. 480–ок. 470 г. пр.н.е.)

34. Ав. Јарец полуклекнат, надесно, главата свртена налево, горе розета.
Рев. quadratum incusum поделен на четири делови.
AR. **Диобол**, 0.99 гр. – 12 мм. – O/12.
Lorber 2000, 116, issue 18, BMCMac., 38, no. 4 (Ајга), SNGCop., 28 (Ајга).
НБРМ 1999/17/4.
МПИ 37 (Ајга).
Павловска 2008, бр. 24.

35. Ав. Исто, во полето горе лево и десно релјефно топче,
Врз линија од точки.
Рев. Исто.
AR. **Трихемиобол**, 0.80 гр. – 11 мм. – O/12.
Lorber 2000, 116, issue 15, Gaebler 1935, 19 no. 11 (Ајга).
НБРМ, 2005/1/16.
Павловска 2008, бр. 25.

36. Ав. Исто.
Рев. Исто.
AR. **Трихемиобол**, 0.81 гр. – 11 мм.
ОБ, 04/2/128.
Lorber 2000, 116, issue 15, Gaebler 1935, 19 no. 11 (Ајга).
Кол. Шелдаров 2 (Ајга), ОБ Кол. 1 (Ајга).

37. Ав. Исто.
Рев. Исто, продупчена.
AMM, 17 (8049).
AR. **Трихемиобол**, 0.84 гр. – 13 мм.
Lorber 2000, 116, issue 15, Gaebler 1935, 19 no. 11 (Ајга).

ОРЕСКИ (ок. 490–480 г. пр.н.е.)

38. Ав. Кентаур и нимфа.
Рев. Quadratum incusum поделен на четири дела.
AR. **Статер**, 7.80 гр. – 24 мм.
Хусеиновски 2004, 14 – 16, сл. 1.
НУМГ.
BMC 147/9, SNGCop., 196.

39. Ав. Кентаур грабнува нимфа (?)
Рев. Шлем со перјаница (?), надесно во quadratum incusum (?)
AE/AR.**Статер – Суберат (?)** 4 гр. – 23.3 мм.
Хусеиновски 2018.
НУМГ 5027.
Д. Драганов, ММЦ Том I 41 – 42, BMC *Macedonia p. 147, no.9.*

40. Ав. ΟΡΡ, бик полуклекнат, надесно, врз линија, околу бордура од точки.
Рев. Quadratum incusum, поделен на четири делови.
AR. **Трихемиобол**, 0.85 гр. – 11 мм.
НБРМ, 2002/6/2.
Gaebler 1935, 91, no.12, Драганов 2000, 48.
Павловска 2008, бр. 26.

ИХНЕ (ок. 490–480 г. пр.н.е.)

41. Ав. Бик полуклекнат, надесно, главата свртена кон назад, горе над и доле под телото две рељефни топчиња.
Рев. Тркало со четири коси пречници, во мал вдлабнат quadratum incusum.
AR. **Диобол**, 0.95 гр. – 13 мм.
Музеј при ФФС, IV-0421,
Павловска 2008, бр. 22.

42. Ав. Бик полуклекнат, надесно, во полето лево горе
цвет, врз линија од точки, околу бордура од точки.
Рев. Тркало со четири пречници, во плиток quadratum incusum.
AR. **Трихемиобол**, 0.80 гр. – 12.5 мм.
НБРМ, 2002/6/3.
Gaebler 1935,64, no. 6 (вар., ав. претстава налево).

ПАЈОНСКО КРАЛСКО МОНЕТОКОВАЊЕ

ТЕВТАЈ (ок. 400 – ок. 380/70 г. пр. н.е.)

43. Ав. Бик стои надесно, врз линија од точки, околу бордура од точки.
Рев. TEY – TAO, кантарос во quadratum incusum.
AR. **Диобол**, 1.14 гр. – 13 мм. – O/1.
Лилчиќ, Јосифовски, МНГ 1 1994, 27 – 37.
НБРМ, 2004/4/1.
НБРМКол. 113, МПИ 9, ex. Шелдаров Кол. 758.
Павловска 2008, бр. 27.

ЛИКЕЈ (359/8 – ок. 340/35 г. пр.н.е.)

44. Ав. Машка глава (Аполон) со ловоров венец, налево, на образот топче, околу бордура од точки.
Рев. ΛYK-KE(IOY), Херакле се бори со немејскиот лав, долу десно лак и тоболец.
AR. **Тетрадрахма**, 12.88 гр. – 23 мм. – O/3.
НБРМ, 2004/4/3.
ex. Шелдаров Кол. 759.
Gaebler 1935, 1991, no. 3.
Pavlovska 2012, 108, no. 35; Павловска 2008, бр. 28; Кол. Шелдаров, 759.

45. Ав. Машка глава (Аполон) со куса коса и ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΛYKK – EIOY, како претходната.
AR. **Тетрадрахма**, 13.25 гр. – 23.5 мм. – O/12.
НБРМ, 2003/3/20.
SNGCop. 1382.
Pavlovska 2012, 108, no. 33; Павловска 2008, бр. 29.

46. Ав. Исто.
Рев. ΛYKK – E – IOY, како претходната.
AR. **Тетрадрахма**, 13 гр. – 23 мм. – O12.
НБРМ, 2004/4/4.
Pavlovska 2012, 108, no. 34; Павловска 2008, бр. 30; Кол. Шелдаров, 761.

47. Ав. Исто.
Рев. ΛYKK – EIOY, како претходната.
AR. **Тетрадрахма**, 12.63 гр. – 23 мм. – O/7.
НБРМ 2004/4/2.
Pavlovska 2012, 108, no. 17; Павловска 2008, бр. 33; Кол. Шелдаров, 760.

48. Ав. Исто.
Рев. ΛYKKEIOY, како претходната.
AR. **Тетрадрахма**, 12.96 гр. – 24 мм. – O/10.
НБРМ, 2008/2/1.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 1.

49. Ав. Исто.
Рев. ΛYKKEIOY, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.55 гр. – 25 мм. – O/7.
НБРМ, 2008/2/17.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 2.

50. Ав. Како претходната.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.98 гр. – 23 мм. – О/12.
НБРМ, 2008/2/6.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 3.

51. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, како претходната.
AR. **Тетрадрахма**, 12.92 гр. – 22 мм. – О/6.
НБРМ, 2008/2/16.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 4.

52. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, Исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.64 гр. – 23 мм. – О/2.
НБРМ, 2008/2/7.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 5.

53. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.74 гр. – 24 мм. – О/1.
НБРМ, 2008/2/14.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 6.

54. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.77 гр. – 25 мм. – О/3
НБРМ, 2008/2/1.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 7.

55. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, Исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.74 гр. – 23 мм. – О/5.
НБРМ, 2008/2/3.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 8.

56. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.54 гр. – 22 мм. – О/3.
НБРМ, 2008/2/8.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 9.

57. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.64 гр. – 23 мм. – О/4.
НБРМ, 2008/2/18.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 10.

58. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.69 гр. – 22 мм. – О/4.
НБРМ, 2008/2/19.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 11.

59. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма,** 12.56 гр. – 23 мм. – О/5.
НБРМ, 2008/2/2.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 12.

60. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.75 гр. – 24 мм. – О/8.
НБРМ, 2008/2/15.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 13.

61. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.73 гр. – 23 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/2/20.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 14.

62. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, Исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.62 гр. – 23 мм. – О/9.
НБРМ, 2008/2/9.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 15.

63. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.78 гр. – 23 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/2/24.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 16.

64. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 10.71 гр. – 24 мм. – О/5.
НБРМ, 2008/2/29.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 18.

65. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.82 гр. – 26 мм. – О/3.
НБРМ, 2008/2/5.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 19.

66. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.73 гр. – 24 мм. – О/2.
НБРМ, 2008/2/11.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 20.

67. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.54 гр. – 23 мм. – О/4.
НБРМ, 2008/2/13.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 21.

68. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.64 гр. – 23 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/2/21.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 22.

69. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.78 гр. – 23 мм. – О/12.
НБРМ, 2008/2/22.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 23.

70. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.68 гр. – 23 мм. – О/5.
НБРМ, 2008/2/10.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 24.

71. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.59 гр. – 22 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/2/12.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 25.

72. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.57 гр. – 22 мм. – О/10.
НБРМ, 2008/2/23.
SNG ANS 1019.
Pavlovska 2012, 108, no. 26.

73. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто, во средината Ϋ.
AR. **Тетрадрахма,** 12.10 гр. – 23 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/2/25.
Gaebler 1935, 200, no. 8.
Pavlovska 2012, 108, no. 27.

74. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто, во средината Ϋ.
AR. **Тетрадрахма**, 12.70 гр. – 22 мм. – О/1.
НБРМ, 2008/2/26.
Gaebler 1935, 200, no. 8.
Pavlovska 2012, 108, no. 28.

75. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто, во средината Ϋ.
AR. **Тетрадрахма**, 12.62 гр. – 24 мм. – О/2.
НБРМ, 2008/2/27.
Gaebler 1935, 200, no. 8.
Pavlovska 2012, 108, no. 29.

76. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто, во средината Ϋ.
AR. **Тетрадрахма**, 12.57 гр. – 23 мм. – О/2.
НБРМ, 2008/2/28.
Gaebler 1935, 200, no. 8.
Pavlovska 2012, 108, no. 30.

77. Ав. Машка глава (Аполон), со ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 13.05 гр. – 23 мм. – О/2.
НБРМ, 2008/2/30.
SNG Cop. 1382
Pavlovska 2012, 108, no. 31.

78. Ав. Исто.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 13.13 гр. – 23 мм. – О/11.
НБРМ, 2008/2/31.
SNG Cop. 1382.
Pavlovska 2012, 108, no. 32.

79. Ав. Глава на Ѕевс со ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΛΥΚΚ – ΕΙΟΥ, како претходната.
AR. **Тетрадрахма**, 12.68 гр. – 24 мм. – О/4.
НБРМ, 1999/51/1-1.
МПИ 10, Павловска 2008, бр. 31.
SNG ANS, 1019.

80. Ав. Исто.
Рев. ΛYKK – EIOY, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12,70 гр. – 25.5 мм. – О/8.
НБРМ, 1999/51/1-2, Павловска 2008, бр. 32.
МПИ 11.

81. Ав. Исто.
Рев. ΛYKK – EIOY, исто, во средина Ύ.
AR. **Тетрадрахма**, 12.75 гр. – 24 мм. – О/6.
НБРМ, 2005/3/20, Павловска 2008, бр. 34.
Gaebler 1935, 200, no. 8 (вар. буква П на ав.)

82. Ав. Глава на Аполон со долга коса и ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΛYKKEIOY, лав надесно врз линија.
AR. **Драхма**, 3.11 гр. – 16 мм. – О/6.
НБРМ, 2008/3/6/1.
Gaebler 1935, 200, no. 10 (T. XXXVII.11).

83. Ав. Исто..
Рев. ΛYKKEIOY, лав надесно растргнува плен, врз линија.
AR. **Драхма**, 3.08 гр. – 16 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/3/5

84. Ав. Машка глава (Ликеј), надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΛYKKEIOY, коњ пасе, надесно, врз линија.
AR. **Тетробол**, 1.74 гр. – 13 мм. – О/?.
АММ – 2015.
Gaebler 1935, 201, no. 13,
SNG Ash. 3353.
Лилчиќ Адамс 2019, 134, бр. 1.

85. Ав. Глава на Аполон со долга коса и ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. Λ – YKKEIOY, коњ пасе, надесно, врз линија.
AR. **Тетробол**, 1.99 гр. – 16 мм. – О/4.
НБРМ, 2005/1/13.
Gaebler 1935, 201, no. 12, (вар. буква П на ав.)
Павловска 2008, бр. 35

86. Ав. Исто.
Рев. ΛYK – KEIOY, исто.
AR. **Тетобол**, 2 гр. – 14 мм. – О/11.
НБРМ, 2008/1/1.
Павловска 2008, бр. 36

87. Ав. Машка глава (Ликеј), надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΛYKKEIOY, исто.
AR. **Тетробол**, 2.05 гр. – 14 мм. – О/8.
НБРМ, 2007/1/14.
Gaebler 1935, 201, no. 13,
SNG Ash. 3353.
Павловска 2008, бр. 37

88. Ав. Како претходната, со тенија на главата.
Рев. Λ-Y-KKEIOY, исто, без линија.
AR. **Тетробол**, 1.93 гр. – 16.5 мм. – О/9.
НБРМ, 2003/1/22.
Павловска 2008, бр. 38

89. Ав. Лав надесно.
Рев. ΛYПП, волк налево, врз линија, Ω под линијата.
AR. **Тетробол,** 2.22 гр. – 14 мм. – О/12.
НБРМ, 2004/4/5.
Петрова, Лилчиќ 1997, 5-9 .
НБРМ Кол. 115, ex. Шелдаров Кол. 762; Павловска 2008, бр. 39.

ПАТРАЈ (340/35–315 год. пр.н.е.)

90. Ав. Машка глава (Аполон) со ловоров венец, надесно.
Рев. ПАТ-Ϙ-AOΥ, вооружан коњаник надесно, со долго копје напаѓа паднат војник, кој држи македонски штит.
AR. Тетрадрахма, 12.66 гр. – 24 мм. – О/2.
НБРМ 2004/4/6.,
Ex. Шелдаров 763, Павловска 2008 бр. 40.
SNG ANS, 1040.

91. Ав. Како претходната
Рев. П-АТ-[Ч-АОϒ], исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.51 гр. – 22 мм. – О/2.
Кол. Шелдаров.
SNG ANS, 1040.
Кол. Шелдаров 764.

92. Ав. Исто, околу бордура од точки.
Рев. ПАТ-Р-АОϒ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.59 гр. – 23 мм. – О/1.
НБРМ 2008 1/2
SNG ANS, 1024, (вар. суровица на рев.).
Павловска, 2008, бр 41.

93. Ав. Исто
Рев. ПАТ-Р-АОϒ, исто, долу суровица
AR. **Тетрадрахма**, 12.01 гр. – 24 мм. – О/7.
НБРМ 2008 1/3.
SNG ANS, 1025.
Павловска 2008, бр. 42.

94. Ав. Исто, без бордура
Рев. [ПАТ]РАОϒ, исто, горе М.
AR. **Тетрадрахма**, 11.98 гр. – 24 мм. – О/6.
НБРМ 2004/1/16.
SNG Cop, 1388.
Павловска 2008 бр. 43.

95. Ав. Исто.
Рев. [ПАТ]РАОϒ, исто, во полето лево шлем, врз линија.
AR. **Тетрадрахма**, 12.92 гр. – 26 мм. – О/2.
НБРМ 2004/4/7.
BMC Mac., 2, no. 4.
Павловска 2008 бр. 44.

96. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАО-ϒ, со македонски(?) штит, лево шлем.
AR. **Тетрадрахма**, 12.63 гр. – 26 мм. – О/10.
АММ.
BMC Mac., 2, no. 4.
(нема фотографија во каталогот)

97. Ав. Исто.
Рев. ПАТ-Р-АОϒ, со македонски штит, долу лево МЕ.
AR. **Тетрадрахма**, 12.50 гр. – 23 мм. – О?.
НМВ IV-1.
SNG ANS 1031.
Вучковић – Тодоровић 1975, 86, бр. 2.

98. Ав. Исто.
Рев. П[АТРАОϒ], долу лево трозабец.
AR. **Тетрадрахма**, 13.03 гр. – 25 мм. – О/2.
АММ 1332.
SNG ANS, 1026.

99. Ав. Исто.
Рев. ПАТР-А[Оϒ], лево кантарос.
AR. **Тетрадрахма**, 12.61 гр. – 26 мм. – О/4.
АММ.
SNG ANS, 1032.

100. Ав. Исто, околу бордура од точки.
Рев. [ПАТ]РАОϒ, исто, горе лево монограм
AR. **Тетрадрахма,** 12.04 гр. – 25 мм. – О/4.
НМВ IV-2.
Gaebler 1935, 202, no. 18.

101. Ав. Исто, без бордура.
Рев. [П]АТРАОϒ, исто, без монограм и суровица.
AR. **Тетрадрахма**, 12.11 гр. – 22 мм.
АММ 2016.
SNG ANS 1040; Павловска 2008 бр. 40 ex. Шелдаров кол. 763.

102. Ав. Глава на Аполон (?), околу бордура од точки.
Рев. П [АТРАОϒ], задниот дел на коњот со опашката нагоре и дел од копје.
AR. **1/4 Тетрадрахма**, 2.44 гр. – 16 мм. – О/?.
АММ – 2016.
Лилчиќ Адамс 2019, 141, бр. 1.

103. Ав. Машка глава (Патрај) со тенија, надесно.
Рев. [ПАТРА]-Оϒ, протом од вепар, надесно.
AR. **Драхма**, 3.15 гр. – 14.9 мм. – О/1.
НБРМ 2003/1/17/1.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop. 1391
Павловска 2008 бр. 45.

104. Ав. Исто.
Рев. ПАТРА-Оϒ, исто.
AR. **Драхма**, 3.08 гр. – 14 мм. – О/4.
НБРМ 2007/1/20.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop. 1391
Павловска 2008 бр. 46.

105. Ав. Исто.
Рев. ПАТРА-[ΟΥ], исто.
AR. **Драхма**, 2.88 гр. – 16 мм. – О/4.
НБРМ 2005/1/17.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop. 1391.
Павловска 2008 бр. 47.

106. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАО-[Υ], исто.
AR. **Драхма**, 2.49 гр. – 16 мм. – О/12.
НБРМ 2003/1/17/2.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop. 1391.
Павловска 2008 бр. 48.

107. Ав. Исто околу бордура од точки.
Рев. [П]АТРА-ΟΥ, исто.
AR. **Драхма**, 2.20 гр. – 15.5 мм. – О/6.
НБРМ 2002/1/43.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop 1391.
Шелдаров 768, Павловска 2008 бр. 49.

108. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАО-Υ, исто.
AR. **Драхма**, 2.81 гр. – 16.5 мм. – О/6.
НБРМ 2001/13/16.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop 1391.
МПИ 12, Шелдаров 767, Павловска 2008 бр. 50.

109. Ав. Исто.
Рев. ПАТРА (горе), исто.
AR. **Драхма**, 3.11гр. – 16.1 мм. – О/6.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop 1391.
ОБ, 04/4/9.
ОБ Кол. 110.

110. Ав. Исто.
Рев. ПАТРА (долу), исто
AR. **Драхма**, 3.34 гр. – 15 мм. – О/3.
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop 1391.
ОБ, 04/2/123.
Ex. Sheldarov Coll., 769; ОБ Кол. 111.

111. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАОΥ, исто, долу монограм.
AR. **Драхма**, 3.23 гр. – 18 мм. – О/1.
BMC Mac., 3, vol. 13; Gaebler 1935, 203, no. 10; SNG ANS, 1050 – 1051.
НБРМ, 2003/2/6.
Павловска 2008, бр. 51.

112. Ав. Исто.
Рев. [П]АТРА-ΟΥ, исто, долу монограм.
AR. **Драхма**, 3.33 гр. – 17 мм. – О/7.
BMC Mac., 3, vol. 13; Gaebler 1935, 203, no. 10; SNG ANS, 1050 – 1051.
НБРМ, 2007/1/18.
Павловска 2008, бр. 52.

113. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАОΥ, исто, долу монограм.
AR. **Драхма**, 3.37 гр. – 15 мм. – О/7.
BMC Mac., 3, vol. 13; Gaebler 1935, 203, no. 10; SNG ANS, 1050 – 1051.
НБРМ, 2004/4/9.
Павловска 2008, бр. 53; Кол. Шелдаров 766.

114. Ав. Исто.
Рев. [ПАТ]РАОΥ, исто, долу монограм.
AR. **Драхма**, 2.63 гр. – 16 мм. – О/7.
BMC Mac., 3, vol. 13; Gaebler 1935, 203, no. 10; SNG ANS, 1050 – 1051.
НБРМ, 2007/1/15.
Павловска 2008, бр. 54.

115. Ав. Исто, со тенија чии краеви слободно висат.
Рев. [ПАТРАОΥ], исто, долу лево Υ.
AR. **Драхма**, 2.84 гр. – 16 мм. – О/10.
НБРМ, 2007/1/16.
Павловска 2008, бр. 55.

116. Ав. Исто, со тенија, околу бордура од точки.
Рев. ПА[ТР]А/ΟΥ, исто), долу лево Υ.
AR. **Драхма**, 2.45 гр. – 15.5 мм. – О/9.
SNG ANS, 1049.
НБРМ, 2002/1/29.
МПИ 13; Павловска 2008, бр. 56.

117. Ав. Исто, со тенија (?).
Рев. ПАТ-РАОΥ, исто, долу лево Υ (?).
AR. **Драхма**, 2.86 гр. – 16 мм. – О/8.
SNG ANS, 1049.
НБРМ, 2007/1/19.
Павловска 2008, бр. 57.

118. Ав. Исто, со тенија.
Рев. [ПАТРАО]Υ, исто, долу молња.
AR. **Драхма**, 2.70 гр. – 18 мм. – О/6.
НБРМ, 2002/1/30.
МПИ 14; Павловска 2008, бр. 58.

119. Ав. Глава на Аполон со долга коса и ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. [ПАТРАОϒ], исто без симболи.
AR. **Драхма**, 2.58 гр. – 17 мм. – О/9.
SNG Cop. 1392 (вар., мува на рев.); SNG ANS 148 (вар. грозд на рев.).
НБРМ, 2007/1/21.
Павловска 2008, бр. 59.

120. Ав. Машка глава надесно, околу бордура од точки.
Рев. [П]АТРАОϒ, исто.
AR. **Драхма**, 3.16 гр. – 18 мм. – О/9.
НБРМ, 2004/4/8.
Битракова - Грозданова 1387, Т.I, 3.
Павловска 2008, бр. 60; Кол. Шелдаров 765.

121. Ав. Исто.
Рев. [П]АТРА-[Оϒ], исто (двојна инскрипција).
AR. **Драхма,** 2.99 гр. – 18 мм. – О/3.
НБРМ, 2007/1/17.
Павловска 2008, бр. 61.

122. Ав. Машка глава (Патрај) со тенија, надесно.
Рев. [П]-АТРАОϒ, преден дел од вепар, надесно.
AR. **Драхма**, 2.57 гр. – 15 мм. – О/?.
ФФС
BMC Mac., 3, vol. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; SNG Cop 1391. Лилчиќ Адамс 2019, 154.

123. Ав. Машка глава (Патрај), надесно.
Рев. [П]-А-[ТР]-АОϒ, преден дел од вепар, надесно, доле гранка.
AR. **Драхма**, 3.1 гр. – 16 мм?. – О/9.
АММ.
Sokolovska 1975, 182-192, Pl. III, Fig. 7

124. Ав. Машка глава (Патрај), со тенија, надесно околу бордура од точки.
Рев. ПАТР-АОϒ, орел со склопени крила, надесно врз линија.
AR. **Тетробол**, 2.10 гр. – 13.8 мм. – О/5.
НБРМ, 2003/1/20.
Gaebler 1935, 203, no. 11.
Павловска 2008, бр. 62.

125. Ав. Исто.
Рев. ПАТР-АОϒ, исто.
AR. **Тетробол**, 1.73 гр. – 14 мм. – О/5.
НБРМ, 2005/1/18.
Gaebler 1935, 203, no. 11.
Павловска 2008, бр. 63.

126. Ав. Исто.
Рев. [ПАТРА]-Оϒ, исто, во полето долу десно ϒ.
AR. **Тетробол**, 2.03 гр. – 13 мм. – О/5.
НБРМ, 2007/1/26.
SNG Cop. 1396.
Павловска 2008, бр. 64.

127. Ав. Исто.
Рев. ПАТРА-[Оϒ], исто, во полето долу десно ϒ.
AR. **Тетробол**, 2.13 гр. – 13 мм. – О/3.
НБРМ, 2007/1/30.
SNG Cop. 1396.
Павловска 2008, бр. 65.

128. Ав. Исто.
Рев. [ПАТРА-Оϒ], исто, во полето долу десно ϒ.
AR. **Тетробол**, 2.05 гр. – 12 мм. – О/5.
НБРМ, 2007/1/32.
SNG Cop. 1396.
Павловска 2008, бр. 66.

129. Ав. Исто без бордура.
Рев. ПАТР-[АОϒ], исто , во полето долу десно ϒ.
AR. **Тетробол**, 2.19 гр. – 13.5 мм. – О/3.
НБРМ, 2002/1/28/1.
SNG Cop. 1396.
Павловска 2008, бр. 67.

130. Ав. Исто, околу бордура од точки.
Рев. ПАТР[А]-Оϒ, исто.
AR. **Тетробол**, 1.67 гр. – 13 мм. – О/11.
НБРМ, 2007/1/23.
SNG Cop. 1396.
Павловска 2008, бр. 68.

131. Ав. Исто.
Рев. ПАТ[Р]-А[ОΥ], исто , во полето долу десно Υ.
AR. **Тетробол**, 1.60 гр. – 14 мм. – О/9.
НБРМ, 2002/1/28/2.
SNG Cop. 1396.
Павловска 2008, бр. 69.

132. Ав. Исто.
Рев. ПАТ-РАОΥ, исто , во полето долу десно суровица врз линија.
AR. **Тетробол**, 1.93 гр. – 14 мм. – О/12.
НБРМ, 2007/1/29.
SNG Cop. 1395.
Павловска 2008, бр. 70.

133. Ав. Исто.
Рев. ПА[Т-РАОΥ], исто , во полето долу десно суровица.
AR. **Тетробол**, 1.60 гр. – 14 мм. – О/11.
НБРМ, 2007/1/33.
SNG Cop. 1395. Павловска 2008, бр. 71.

134. Ав. Исто без бордура.
Рев. [ПАТ-РАОΥ], исто, во полето долу десно суровица без линија.
AR. **Тетробол**, 1.71 гр. – 13 мм. – О/6.
НБРМ, 2002/1/28/3.
SNG Cop. 1395. Павловска 2008, бр. 72.

135. Ав. Исто, околу, бордура од точки.
Рев. [ПАТ-РАОΥ], исто, во полето долу десно суровица.
AR. **Тетробол**, 1.98 гр. – 15 мм. – О/7.
НБРМ, 2007/1/25.
SNG Cop. 1395. Павловска 2008, бр. 73.

136. Ав. Исто, без бордура.
Рев. ПАТ-РАОΥ, исто, во полето долу десно суровица.
AR. **Тетробол**, 2.13 гр. – 15.3 мм. – О/4.
ОБ, 04/2/124
SNG Cop. 1395. Кол. Шелдаров 770; ОБ Кол. 112.

137. Ав. Исто.
Рев. ПАТ-[РАОΥ], исто, во полето долу десно суровица.
AR. **Тетробол**, 2.13 гр. – 13.3 мм. – О/6.
ОБ 04/4/8 – 2.
SNG Cop. 1395. ОБ Кол. 113.

138. Ав. Исто, без бордура.
Рев. ПАТ-РАОΥ, исто, во полето долу десно суровица.
AR. **Тетробол**, 1.54 гр. – 14.3 мм. – О/1.
ОБ 04/2/124.
SNG Cop. 1395. ОБ Кол. 114.

139. Ав. Исто, со тенија.
Рев. ПАТО, исто, во полето лево молња.
AR. **Тетробол**, 1.89 гр. – 15 мм. – О/9.
НБРМ 2002/1/51.
SNG Cop. 1394.
МПИ 15; Павловска 2008, бр. 74.

140. Ав. Исто, околу бордура од точки.
Рев. ПАТРА[ОΥ], исто, во полето десно горе молња.
AR. **Тетробол**, 1.60 гр. – 15 мм. – О/1.
НБРМ 2007/1/24.
Павловска 2008, бр. 75.

141. Ав. Глава на Аполон со долга коса и ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. [ПАТ]-РАОΥ, исто, во полето десно доле грозд.
AR. **Тетробол**, 2.18гр. – 13 мм. – О/4.
НБРМ 2007/1/22. Павловска 2008, бр. 76.

142. Ав. Исто.
Рев. ПАТ-[РАОΥ], исто, без симболи.
AR. **Тетробол**, 1.71 гр. – 13.5 мм. – О/12.
ОБ, 04/4/8 – 1..
ОБ Кол. 116.

143. Ав. Глава на Аполон со ловоров венец, надесно.
Рев. ПАТРАО[Υ], исто, во полето лево монограм.
AR. **Тетробол**, 2.23 гр. – 14.5 мм. – О/7.
НБРМ 2004/4/10.
BMC Mac., 3, vol. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; SNG Cop 1397;
SNG Ash., 3366 – 3367; SNG ANS, 1053.
Павловска 2008, бр. 77.

144. Ав. Исто.
Рев. [ПА]ТРАО[Υ], исто, во полето лево монограм.
AR. **Тетробол**, 2 гр. – 14 мм. – О/10.
НБРМ 2007/1/27.
BMC Mac., 3, vol. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; SNG Cop 1397;
SNG Ash., 3366 – 3367; SNG ANS, 1053.
Павловска 2008, бр. 78.

145. Ав. Исто.
Рев. [П]АТРАОΥ, исто, во полето лево монограм врз линија.
AR. **Тетробол**, 1.93 гр. – 16 мм. – О/4.
НБРМ 2007/1/31.
BMC Mac., 3, vol. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; SNG Cop 1397;
SNG Ash., 3366 – 3367; SNG ANS, 1053.
Павловска 2008, бр. 79.

146. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАОΥ, исто, во полето лево монограм.
AR. **Тетробол**, 1.93 гр. – 15 мм. – О/2.
НБРМ 2007/1/28.
BMC Mac., 3, vol. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; SNG Cop 1397;
SNG Ash., 3366 – 3367; SNG ANS, 1053.
Павловска 2008, бр. 80.

147. Ав. Исто.
Рев. [ПА]ТРАО[Υ], исто, во полето лево монограм.
AR. **Тетробол**, 2 гр. – 14 мм. – О/10.
ОБ, 04/30-1/11.
BMC Mac., 3, vol. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; SNG Cop 1397;
SNG Ash., 3366 – 3367; SNG ANS, 1053.
ОБ Кол. 115.

148. Ав. Исто.
Рев. ПАТ-[РАОΥ], врз линија, во полето долу десно Υ.
AR. **Тетробол,** 2.02 гр. – 13 мм. – О/?.
АММ 2015.
SNG Cop. 1396; Павловска 2008, бр. 65.
Лилчиќ Адамс 2019, 128 бр. 1.

149. Ав. Глава на Аполон со ловоров венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. П-[АТ-РАОΥ], коњаник прободува паднат војник кој се брани со
македонски штит, врз линија.
AR. **Тетрадрахма**, 12.86 гр. – 23.5 мм. – О/2.
ОБ, 04/31/1-1.
SNG ANS, 1040.
ОБ Кол. 249, 1 – 1
Павловска 2017, 197.

150. Ав. Исто.
Рев. [ПАТРАОΥ], исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.61 гр. – 23.5 мм. – О/2.
ОБ, 04/31/1-2.
SNG ANS, 1040.
ОБ Кол., 249, 1 – 2
Павловска 2017, 197.

151. Ав. Исто.
Рев. [ПА]ТРА[ОΥ], исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.98 гр. – 26.5 мм. – О/12.
ОБ, 04/31/1-3.
SNG ANS, 1040.
ОБ Кол., 249, 1 – 3.
Павловска 2017, 197.

152. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАОΥ, исто, горе лево инсект, десно во полето точка.
AR. **Тетрадрахма**, 12.37 гр. – 23 мм. – О/8.
ОБ, 04/31/1-4.
SNG ANS, 1034 (вар. со точка); 1035 (вар. со инсект).
ОБ Кол., 249, 1 – 4
Павловска 2017, 197.

153. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАОΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.72 гр. – 23 мм. – О/12.
ОБ, 04/31/1-5.
Gaebler 1935, 202, no. 4; SNG ANS, 1039.
ОБ Кол., 249, 1 – 5.
Павловска 2017, 197.

154. Ав. Исто.
Рев. ПАТРАОΥ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.61 гр. – 23 мм. – О/2.
ОБ, 04/31/1-6.
SNG ANS, 1040.
ОБ Кол., 249, 1 – 6.
Павловска 2017, 197.

АВДОЛЕОН (315–285/284 год. пр.н.е.)

155. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, надесно. Околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда во од, надесно, доле десно под подигнатата нога монограм Ă , околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 12.57 гр. – 23.4 мм. – О/11.
ФФС, 1070; АММ,5854.
SNG Milano 643.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

156. Ав. Исто.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, горе ѕвезда, врз линија.
AR. **Тетрадрахма,** 12.58 гр. – 23.8 мм. – О/5.
ФФС, 1071; АММ,5855.
BMC Mac., 5, no. 7; Gaebler 1935, 204, no. 4.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

157. Ав. Глава на Атена со коринтски шлем со перјаница, надесно. Околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда во од, надесно, доле десно под подигнатата нога монограм Ă , врз линија, околу бордура од точки.
AR. **Дидрахма**, 6.18 гр. – 17.2мм. – О/7.
ФФС, 1072; АММ,5856.
SNG Oxford 3371.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

158. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, надесно,околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда во од, надесно, околу бордура од точки.
AR. **Драхма**, 3.02 гр. – 16.1 мм. – О/9.
ФФС, 1073; АММ,5857.
BMC Mac., 5, no. 12; GMW 1676; Павловска 2008 бр. 85.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

159. Ав. Исто.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто.
AR. **Драхма**, 3.01 гр. – 15.2 мм. – О/12.
ФФС, 1082; АММ, 5866.
BMC Mac., 5, no. 12; GMW 1676; Павловска 2008 бр. 85.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

160. Ав. Исто.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, коњ без узда, доле монограм Ă , врз линија.
AR. **Драхма,** 3.02 гр. – 14.2 мм. – О/7.
ФФС, 1077; АММ,5861.
BMC Mac., 5, no. 13; (вар. Атена, налево).
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

161. Ав. Исто, ¾, налево, околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, доле десно меѓу предните нозе монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.99 гр. – 15.1 мм. – О/11.
ФФС, 1076; АММ,5860.
BMC Mac., 6, no. 15; Gaebler 1935, 204, no. 7; SNG Ash., 3374;
Павловска 2008 бр. 91-98.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

162. Ав. Исто.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, доле меѓу нозе монограм Ă.
AR. **Драхма,** 3.12 гр. – 14 мм. – О/5.
ФФС, 1078; АММ,5862.
BMC Mac., 6, no. 15; Gaebler 1935, 204, no. 7; SNG Ash., 3374;
Павловска 2008 бр. 91-98.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

163. Ав. Исто.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу меѓу нозе монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.90 гр. – 15.8 мм. – О/1.
ФФС, 1074; АММ,5858.
BMC Mac., 6, no. 15; Gaebler 1935, 204, no. 7; SNG Ash., 3374;
Павловска 2008 бр. 91-98.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

164. Ав. Исто.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, доле во средината монограм Ă.
AR. **Драхма**, 3.02 гр. – 14.5 мм. – О/5.
ФФС, 1079; АММ,5863.
BMC Mac., 5, no. 13; SNG Ash., 3372; Павловска 2008 бр. 99.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

165. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, коњ со узда, долу меѓу задните нозе монограм Ă.
AR. **Драхма**, 3.01 гр. – 15.6 мм. – O/11.
ФФС, 1075; AMM, 5859.
BMC Mac., 6, no. 16; GMW 1675; SNG ANS 1057; Павловска 2008 бр. 101.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

166. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, доле меѓу задните нозе монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.98 гр. – 14.1 мм. – O/7.
ФФС, 1080; AMM, 5864.
BMC Mac., 6, no. 16; GMW 1675; SNG ANS 1057; Павловска 2008 бр. 101.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

167. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, без узда, доле меѓу задните нозе монограм Ă.
AR. **Драхма**, 3.07 гр. – 14.5 мм. – O/7.
ФФС, 1081; AMM,5865.
SNG Ash., 3373; Павловска 2008 бр. 100.
Lilčić Adams V. & Lilčić S., 2017, 49-60.

168. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, надесно, околу бордура од точки.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, коњ со узда во од, надесно, доле во средината монограм Ă , околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 12.43 гр. – 26 мм. – O/3.
НБРМ, 2003/4/2.
Павловска 2008, бр. 81.

169. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, без узда, долу во средината монограм Ă.
AR. **Тетрадрахма**, 12.44 гр. – 27 мм. – O/7.
НБРМ, 2007/1/34.
BMC Mac., 4, no. 4; SNG Ash., 3369-3370; GMW, 1674.
Павловска 2008, бр. 83.

170. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, долу во средината монограм Ă.
AR. **Тетрадрахма**, 12.48 гр. – 23.5 мм. – O/11.
Кол Шелдаров.
BMC Mac., 4, no. 4; SNG Ash., 3369-3370; GMW, 1674.
Кол Шелдаров 771.

171. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, долу во средината монограм Ă , без бордура.
AR. **Тетрадрахма**, 11.12 гр. – 23 мм. – O/12.
AMM.
BMC Mac., 4, no. 4; SNG Ash., 3369-3370; GMW, 1674.
(нема фотографија во каталогот)

172. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, долу во средината монограм Ă , горе во полето графит A, околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 12.53 гр. – 23 мм. – O/11.
НБРМ, 2008/1/4.
Павловска 2008, бр. 82.

173. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. Тетрадрахма, 12.50 гр. – 23 мм.
НМВ, IV – 3.
Вучковић – Тодоровић 1975, 87, бр. 8.

174. Ав. Исто, ¾ анфас налево.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, со узда долу десно монограм Ă.
AR. **Тетрадрахма**, 12.11 гр. – 23 мм. – O/7.
AMM.
Соколовска 1966, 30, бр. 84; T.V 84; Вучковић – Тодоровић 1975, 86, бр. 4.

175. Ав. Исто, ¾ анфас надесно.
Рев. AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, исто, без узда, долу во средината монограм Ă , околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 12.45 гр. – 22.5 мм. – O/-.
ОУНМСН, 2015.
BMC Mac., 4, no. 4; SNG Ash., 3369-3370; GMW, 1674; Павловска 2008, бр. 83.
Драги Митревски 2016, стр. 12, бр. 5.

176. Ав. Глава на Херакле со лавовска кожа, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ AϒΔΩΛΕ●N-Τ●Σ, Ѕевс седи на трон, налево, во десната рака држи орел, во левата рака скиптар, левата потколеница повлечена station наназад, во полето лево монограм Ă, околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 17.21 гр. – 25 мм. – O/7.
AMM.
Gaebler 1935, 205, no. 12; SNG ANS, 1062.
Вучковић – Тодоровић 1958, br. 163.

177. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ во од, надесно, доле десно под подигнатата нога монограм Ă , околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 11.10 гр. – 22 мм. – О/-.
Gaebler 1935, XXXVIII, 1; B.H. 237; D.S. 1523; P.G.U. T. XII, 190.
НУЗМ Охрид.
Размовска – Бачевска, Охрид 2002.

178. Ав. Глава на Атена со коринтски шлем, свртена надесно.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ во од, надесно, помеѓу предните нозе монограм Ă , врз линија, околу бордура од точки.
AR. **Дидрахма**, 5.94 гр. – 17.5 мм. – О/?.
ОУНМСН, А/НУ – 1308, 2015.
Gaebler 1935, 204 no. 8.
Митревски 2016, 12, бр. 4.

179. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, налево, околу бордура од точки.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ во од, надесно, доле десно под подигнатата нога монограм Ă , околу бордура од точки.
AR. **Драхма**, 3 гр. – 15 мм. – О/-?.
ОУНМСН, А/НУ – 2058, 2018.
Gaebler 1935, 204 no. 9; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.

180. Ав. Машка глава на (Авдолеон?), надесно.
Рев. Αϒ[ΔΩ] / Λ, протом од вепар, надесно.
AR. **Драхма**, 2.31 гр. – 15 мм. – О/6.
НБРМ, 2004/4/11.
Gaebler, 1935, 204, no. 6.
Кол. Шелдаров 772; Павловска 2008 бр. 84.

181. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда, во од, надесно, околу бордура од точки.
AR. **Драхма**, 2.93 гр. – 15 мм. – О/6.
НБРМ, 2007/1/38.
BMC Mac., 5, no. 10; GMW, 1676.
Павловска 2008, бр. 85.

182. Ав. Исто, ¾, налево.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто.
AR. **Драхма**, 3.01 гр. – 15 мм. – О/10.
НБРМ, 2007/1/44.
BMC Mac., 5, no. 12.
Павловска 2008, бр. 86.

183. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто.
AR. **Драхма**, 3.04 гр. – 15 мм. – О/10.
НБРМ, 2007/1/39.
BMC Mac., 5, no. 12.
Павловска 2008, бр. 87.

184. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто.
AR. **Драхма**, 2.92 гр. – 14 мм. – О/1.
НБРМ, 2007/1/41.
BMC Mac., 5, no. 12.
Павловска 2008, бр. 88.

185. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто.
AR. **Драхма**, 3.04 гр. – 15 мм. – О/9.
НБРМ, 2004/4/12.
BMC Mac., 5, no. 12.
Кол. Шелдаров 777; Павловска 2008, бр. 89.

186. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто.
AR. **Драхма**, 3.04 гр. – 15 мм. – О/2.
НБРМ, 2005/1/7.
BMC Mac., 5, no. 12.
Павловска 2008, бр. 90.

187. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, без узда, долу десно монограм Ă врз линија.
AR. **Драхма**, 3 гр. – 14 мм. – О/2.
НБРМ, 2002/1/50.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
МПИ 17; Павловска 2008, бр. 91.

188. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. **Драхма**, 3.04 гр. – 14 мм. – О/11.
НБРМ, 2007/1/40.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Павловска 2008, бр. 92.

189. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. **Драхма,** 2.92 гр. – 16 мм. – О/2.
НБРМ, 2007/1/43.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Павловска 2008, бр. 93.

190. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.92 гр. – 14 мм. – О/3.
НБРМ, 2007/1/42.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Павловска 2008, бр. 94.

191. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.92 гр. – 15 мм. – О/12.
НБРМ, 2003/1/27.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Павловска 2008, бр. 95.

192. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă , без линија.
AR. **Драхма**, 2.75 гр. – 14.5 мм. – О/6.
НБРМ, 2000/34/72.
Gaebler 1935, 204 no. 9; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
МПИ 16; Кол. Шелдаров 775; Павловска 2008, бр. 96.

193. Ав. Исто.
еРв. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă , врз линија.
AR. **Драхма**, 2.93 гр. – 15 мм. – О/1.
НБРМ, 2007/1/36.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Павловска 2008, бр. 97.

194. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.63 гр. – 15 мм. – О/1.
НБРМ, 2003/1/37.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Павловска 2008, бр. 98.

195. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă , без линија.
AR. **Драхма**, 3.03 гр. – 13.7 мм. – О/2.
ОБ, 04/23/20.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac. no. 15; SNG Ash., 3374.
ОБ Кол., 117.

196. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă , врз линија.
AR. **Драхма**, 3.34 гр. – 15 мм. – О/3.
ОБ, 04/2/125.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Кол. Шелдаров 773. ОБ Кол., 118.

197. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу десно монограм Ă.
AR. **Драхма**, 3. гр. – 14 мм. – О/2.
Кол. Шелдаров.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374.
Кол. Шелдаров 774.

198. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу во средината монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.87 гр. – 15 мм. – О/7.
НБРМ, 2002/1/44.
BMC Mac., 5, no. 13; SNG Ash., 3372.
Павловска 2008, бр. 99.

199. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу во средината монограм Ă.
AR. **Драхма**, 2.89. гр. – 15 мм. – О/7.
BMC Mac., 5, no. 13; SNG Ash., 3372.
Кол. Шелдаров 776.

200. Ав. Исто.
Рев. ΑϒΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу лево монограм Ă.
AR. **Драхма**, 3.13гр. – 14.5 мм. – О/6.
НБРМ, 2003/2/7.
SNG Ash., 3373.
Павловска 2008, бр. 100.

201. Ав. Исто околу бордура од точки.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, со слободна узда пуштена долу,
долу лево монограм Ӑ.
AR. **Драхма**, 2.87 гр. – 15 мм. – O/7.
НБРМ, 2007/1/35.
BMC Mac., 6, no. 16; SNG Ash., 3372; GMW 1675.
Павловска 2008, бр. 101.

202. Ав. Исто околу бордура од точки.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, коњ во од, надесно, под предните нозе монограм Ӑ , околу бордура од точки.
AR. **Драхма**, 2.9 гр. – 16 мм. – O/?.
АММ.
Gaebler 1935, 204 no. 7; BMC Mac., 6, no. 15; SNG Ash., 3374. Микулчиќ, 1982, 25, 4.

203. Ав. Глава на Атена со шлем во ¾ анфас надесно, околу бордура од точки.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, Преден дел од коњ, надесно, долу десно монограм Ӑ. околу бордура од точки.
AR. Тетробол, 1.94 гр. – 13.3 мм. – O/2.
НБРМ, 2003/1/21.
BMC Mac., 6, no. 17.
Павловска 2008, бр. 102.

204. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.99 гр. – 13 мм. – O/2.
НБРМ, 2007/1/47.
SNG Ash., 3376; SNG ANS 1061.
Павловска 2008, бр. 103.

205. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.93 гр. – 13 мм. – O/10.
НБРМ, 2007/1/45.
SNG Ash., 3376; SNG ANS 1061.
Павловска 2008, бр. 104.

206. Ав. Исто ¾ налево.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.94 гр. – 12.5 мм. – O/3.
НБРМ, 2002/1/50/2.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 105.

207. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 2.03 гр. – 13 мм. – O/5.
НБРМ, 2005/1/6.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 106.

208. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.86 гр. – 12.5 мм. – O/1.
НБРМ, 2002/1/50/3.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 107.

209. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.97 гр. – 13 мм. – O/2.
НБРМ, 2007/1/46.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 108.

210. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.92 гр. – 13 мм. – O/8.
НБРМ, 2007/1/48.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 109.

211. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.97 гр. – 13 мм. – O/4.
НБРМ, 2007/1/49.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 110.

212. Ав. Исто.
Рев. AϒΔΩΛE●N-T●Σ, исто, во средината монограм Ӑ.
AR. **Тетробол**, 1.93 гр. – 13 мм. – O/11.
НБРМ, 2007/1/51.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Павловска 2008, бр. 111.

213. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, во средината монограм Ă.
AR. **Тетробол**, 1.86 гр. – 12 мм. – O/3.
НБРМ, 2004/4/13.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Кол. Шелдаров 778; Павловска 2008, бр. 112.

214. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, во средината монограм Ă.
AR. **Тетробол**, 2.04 гр. – 11.8 мм. – O/11.
НБРМ, 2003/1/21/2.
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.
Кол. Шелдаров 778; Павловска 2008, бр. 113.

215. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, во средината монограм Ă.
AR. **Тетробол**, 2.04 гр. – 13мм. – O/7.
НУС, М-09-608, НУС А-М-844
Gaebler 1935, 205, no. 10; SNG COP 1404; SNG Ash., 3377 – 3378; SNG ANS 1060.

216. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, без симбол.
AR. **Тетробол**, 2.06 гр. – 13мм. – O/2.
НБРМ, 2007/1/50/.
Павловска 2008, бр. 114.

217. Ав. Глава на Дионис со долга коса и бршленов венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу монограм Ƴ.
AR. **Тетробол**, 2.26 гр. – 13 мм. – O/12.
НБРМ, 2008/3/4.
Gaebler 1935, 205, no. 11, (T. XXXVIII, 13).

218. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда во од, надесно, под подигнатата нога ѕвезда, врз линија, околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 12.66 гр. – 24 мм. – O/1.
НБРМ, 2013/1/2.
SNG Oxford, 3368; SNG ANS, 1056.
Павловска 2017, 190, бр. **3**.

219. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, под подигнатата нога монограм **Ă**.
AR. **Тетрадрахма**, 12.61 гр. – 24 мм. – O/10.
НБРМ, 2013/1/3.
SNG Milano 643.
Павловска 2017, 191, бр. **4**.

220. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, долу монограм **Ă**, бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма,** 12.69 гр. – 23 мм. – O/9.
НБРМ, 2013/1/4.
Павловска 2008, бр. 81.
Павловска 2017, 191, бр. **5**.

221. Ав. Исто.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, исто, под подигнатата нога монограм **Ă.**
AR. **Тетрадрахма,** 12.73 гр. – 23 мм. – O/1.
НБРМ, 2013/1/5.
SNG Oxford 3369-3370; Павловска 2008, бр. 83.
Павловска 2017, 191, бр. **6**.

222. Ав. Глава на Атена, надесно, носи коринтски шлем со перјаница, околу бордура од точки.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда оди надесно, под подигнатата нога монограм **Ă** , врз линија, околу бордура од точки.
AR. **Дидрахма**, 6.27 гр. – 18 мм. – O/9.
НБРМ, 2013/1/1.
SNG Oxford, 3371.
Павловска 2017, 191, бр. **7**.

223. Ав. Глава на Атена со шлем со три перјаници, во ¾ анфас, налево, околу бордура од точки.
Рев. ΑΫΔΩΛΕ●Ν-Τ●Σ, коњ со узда во од, надесно, околу бордура од точки.
AR. **Драхма**, 3.03гр. – 14 мм. – O/2.
НБРМ, 2013/1/6.
Павловска 2008, бр. 86-90.
Павловска 2017, 191, бр. **8**.

ЛЕОНТ (278–250 п.н.е.)

224. Ав. Глава на Дионис со бршленов венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ [ΛΕ●ΝΤ●Σ], лав трча надесно, главата му е налево.
AE. Бронза, 7.80 гр. – 21 мм. – О/5.
НБРМ, 2005/2/25.
Павловска 2008, бр. 115.

225. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто.
AE. Бронза, 7.70 гр. – 21.5 мм. – О/10.
НБРМ, 2004/4/14.
Павловска 2008, бр. 116.
Кол. Шелдаров 779.

226. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто.
AE. Бронза, 7.73 гр. – 21 мм. – О/2.
НБРМ, 2007/1/52.
Павловска 2008, бр. 117.

227. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто, протом на лав, надесно, главата му е налево, во полето горе лево ѕвезда.
AE. Бронза, 4.87 гр. – 15 мм. – О/2.
НБРМ, 2007/1/53.
Gaebler 1935, 206 no.1.
Павловска 2008, бр. 118.

228. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто, во полето горе лево ѕвезда.
AE. Бронза, 3.29 гр. – 15 мм. – О/9.
НБРМ, 2004/4/15.
Gaebler 1935, 206 no.1.
МПИ 19; Кол. Шелдаров 780; Павловска 2008, бр. 119.

229. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ [ΛΕ]●ΝΤ●Σ, исто.
AE. Бронза, 3.95 гр. – 18 мм. – О/9.
НБРМ, 2005/2/26.
Gaebler 1935, 206 no.1.
Павловска 2008, бр. 120.

230. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ [ΛΕ●ΝΤ●Σ], исто.
AE. Бронза, 4.16 гр. – 16 мм. – О/3.
НБРМ, 2004/4/16.
Gaebler 1935, 206 no.1.
Кол. Шелдаров 781; Павловска 2008, бр. 121.

231. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто.
AE. Бронза, 2.56 гр. – 17 мм. – О/9.
НБРМ, 2004/4/17.
Gaebler 1935, 206 no.1.
Кол. Шелдаров 782; Павловска 2008, бр. 122.

232. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто.
AE. Бронза, 4.88 гр. – 16 мм. – О/9.
НБРМ, 2004/4/18.
Павловска 2008, бр. 123.

233. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто.
AE. Бронза, 2.06 гр. – 12 мм. – О/2.
НБРМ, 2004/4/19.
Павловска 2008, бр. 124.
Кол. Шелдаров 783.

234. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто, во полето десно суровица (?)
AE. Бронза, 1.82 гр. – 13 мм. – О/-.
Кол. Шелдаров.
Кол. Шелдаров 784.

235. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто, во полето горе лево ѕвезда.
AE. Бронза, 2.44 гр. – 14 мм. – О/-.
ОУНМСН, А/НУ – 1306.
Gaebler 1935, 206 no.1
Драги Митревски 2016, стр. 12, бр. 8.

236. Ав. Исто.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕ●ΝΤ●Σ, исто, без ѕвезда.
AE. Бронза, 2.44 гр. – 14 мм. – О/-.
ФФС, 2017.
Кол. Шелдаров 783.
Скопје, 8 миленниуми, 2019, стр. 151, бр. 2.

ДРОПИОН (250–230 год. п.н.е.)

237. Ав. Глава на Ѕевс со дабов венец, надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, молња во централниот дел, долу монограм .
АЕ. Бронза, 6.21 гр. – 24 мм. – О/10.
НБРМ, 2007/1/55.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 125.

238. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 6.82 гр. – 24 мм. – О/3.
НБРМ, 2004/4/23.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 126.

239. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.95 гр. – 19 мм. – О/7.
НБРМ, 2000/23/30/9.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 127; Josifovski 2000, no. 23.

240. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.87 гр. – 19 мм. – О/4.
НБРМ, 2003/1/25/5.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 128.

241. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.81 гр. – 21 мм. – О/3.
НБРМ, 2005/2/13.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 129.

242. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.67 гр. – 18 мм. – О/10.
НБРМ, 2003/1/25/6.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 130.

243. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.44 гр. – 18.5 мм. – О/1.
НБРМ, 2003/1/25/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 131.

244. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.37 гр. – 18 мм. – О/5.
НБРМ, 2000/40/1/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 132.

245. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.20 гр. – 20 мм. – О/10.
НБРМ, 2005/2/18.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 133.

246. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 5.05 гр. – 20 мм. – О/8.
НБРМ, 2008/1/8.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 134.

247. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.78 гр. – 20 мм. – О/12.
НБРМ, 1999/11/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 135; Josifovki 2000, no.4.

248. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.76 гр. – 19 мм. – О/3.
НБРМ, 2008/1/12.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 136.

249. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.75 гр. – 19 мм. – О/3.
НБРМ, 2000/23/30/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 137; Josifovki 2000, no.21.

250. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.70 гр. – 19 мм. – О/2.
НБРМ, 2000/23/30/7.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 138.

251. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.55 гр. – 18 мм. – О/2.
НБРМ, 2000/40/1/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 139.

252. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.53 гр. – 20 мм. – О/1.
НБРМ, 2008/1/6.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 140.

253. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.53 гр. – 19 мм. – О/1.
НБРМ, 2000/23/30/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 141; Josifovki 2000, no. 15.

254. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.53 гр. – 19 мм. – О/9.
НБРМ, 2000/23/30/8.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 142.

255. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.48 гр. – 18 мм. – О/3
НБРМ, 2005/2/11.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 143.

256. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.43 гр. – 18 мм. – О/3.
НБРМ, 1999/11/2/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 144; Josifovki 2000, no. 2.

257. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.42 гр. – 18 мм. – О/3
НБРМ, 2000/1/3/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 145; Josifovki 2000, no. 33.

258. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.40 гр. – 17 мм. – О/6.
НБРМ, 2000/1/4/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 146; Josifovki 2000, no. 34.

259. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.39 гр. – 19 мм. – О/3.
НБРМ, 2000/23/7/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 147.

260. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.38 гр. – 18 мм. – О/1.
НБРМ, 2000/11/6.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 148.

261. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.34 гр. – 19 мм. – О/6.
НБРМ, 1999/49/3/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 149; Josifovki 2000, no. 13; МПИ 21.

262. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.23 гр. – 17 мм. – О/6.
НБРМ, 2004/4/25.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 150.

263. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.22 гр. – 19 мм. – О/4.
НБРМ, 2008/1/9.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 151.

264. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.20 гр. – 20 мм. – О/11.
НБРМ, 2008/1/10.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 152.

265. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.20 гр. – 19 мм. – О/1.
НБРМ, 2000/40/1/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 153.

266. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.19 гр. – 17.5 мм. – О/6.
НБРМ, 2001/11/9.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 154.

267. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.17 гр. – 17 мм. – О/2.
НБРМ, 2005/2/23.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 155.

268. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.16 гр. – 18 мм. – О/1.
НБРМ, 2000/23/30/10.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 156; Josifovski 2000, no. 29.

269. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.14 гр. – 18 мм. – О/4.
НБРМ, 2005/2/12.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 157.

270. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.13 гр. – 20 мм. – О/6.
НБРМ, 2000/23/8.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 158.

271. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.15 гр. – 17.5 мм. – О/3.
НБРМ, 2001/13/6.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 159.

272. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.09 гр. – 17 мм. – О/6.
НБРМ, 2000/23/7/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 160; Josifovski 2000, no. 16.

273. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.02 гр. – 21 мм. – О/12.
НБРМ, 1999/36/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 161; Josifovski 2000, no. 15.

274. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.01 гр. – 17 мм. – О/2.
НБРМ, 2000/23/8/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 162; Josifovski 2000, no. 22.

275. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.92 гр. – 19 мм. – О/7.
НБРМ, 2005/2/19.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 163.

276. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.91 гр. – 19 мм. – О/6.
НБРМ, 2000/23/8/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 164.

277. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.90 гр. – 20 мм. – О/1.
НБРМ, 2008/1/5.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 165.

278. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.86 гр. – 18 мм. – О/9.
НБРМ, 1999/49/3/7.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 166; Josifovski 2000, no. 11.

279. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.86 гр. – 18 мм. – О/6.
НБРМ, 2004/4/24.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 167.

280. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.85 гр. – 17 мм. – О/2.
НБРМ, 2005/2/24.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 168.

281. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.88 гр. – 19 мм. – О/8.
НБРМ, 2002/1/56.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 169.

282. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.81 гр. – 18 мм. – О/6.
НБРМ, 1999/49/3/6.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 170.

283. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.78 гр. – 19 мм. – О/2.
НБРМ, 1999/49/3/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 171; Josifovski 2000, no. 10.

284. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.77 гр. – 17 мм. – О/11.
НБРМ, 2005/2/21.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 172.

285. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.77 гр. – 18 мм. – О/3.
НБРМ, 1999/49/3/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 173; Josifovski 2000, no. 7.

286. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.76 гр. – 18 мм. – О/3.
НБРМ, 2004/4/21.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 174; Кол. Шелдаров 786.

287. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.76 гр. – 18 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/1/11.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 175.

288. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.75 гр. – 18 мм. – О/7.
НБРМ, 1999/49/3/5.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 176; Josifovski 2000, no. 8.

289. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.75 гр. – 17 мм. – О/3.
НБРМ, 2000/23/30/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 177; Josifovski 2000, no. 25.

290. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.70 гр. – 20 мм. – О/2.
НБРМ, 2000/23/30/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 178.

291. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.70 гр. – 19 мм. – О/10.
НБРМ, 2008/1/7.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 179.

292. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.69 гр. – 18 мм. – О/6.
НБРМ, 2004/4/22.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 180; Кол. Шелдаров 785.

293. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.69 гр. – 20 мм. – О/1.
НБРМ, 2008/1/7.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 181.

294. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.67 гр. – 17 мм. – О/4.
НБРМ, 2005/2/14.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 182.

295. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.66 гр. – 19 мм. – О/1.
НБРМ, 1999/11/1/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 183.

296. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.65 гр. – 18 мм. – О/3.
НБРМ, 2005/2/10.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 184.

297. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.62 гр. – 20 мм. – О/2.
НБРМ, 2005/1/19.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 185.

298. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.56 гр. – 19 мм. – О/2.
НБРМ, 2000/40/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 186.

299. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.53 гр. – 18 мм. – О/12.
НБРМ, 2005/2/22.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 187.

300. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.56 гр. – 17 мм. – О/3.
НБРМ, 2001/13/5.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 188.

301. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.51 гр. – 21 мм. – О/9.
НБРМ, 2000/23/30/6.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 189.

302. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.49 гр. – 19 мм. – О/8.
НБРМ, 2005/1/20.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 190.

303. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.48 гр. – 18 мм. – О/10.
НБРМ, 2000/23/8.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 191.

304. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.48 гр. – 18 мм. – О/2.
НБРМ, 1999/11/1/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 192; МПИ 20.

305. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.42 гр. – 17 мм. – О/3.
НБРМ, 2005/2/20.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 193.

306. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.42 гр. – 17 мм. – О/11.
НБРМ, 2000/5/9.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 194; Josifovski 2000, no. 35.

307. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.39 гр. – 19 мм. – О/9.
НБРМ, 1999/36/4/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 195; Josifovski 2000, no. 6.

308. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.36 гр. – 19 мм. – О/9.
НБРМ, 2003/1/25.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 196.

309. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.36 гр. – 18 мм. – О/3.
НБРМ, 2005/2/16.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 197.

310. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.28 гр. – 19 мм. – О/9.
НБРМ, 2003/12/3/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 198.

311. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.27 гр. – 19.5 мм. – О/9.
НБРМ, 2003/1/25/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 199.

312. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.21 гр. – 19 мм. – О/10.
НБРМ, 2000/23/30/5.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 200; Josifovski 2000, no. 26.

313. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.21 гр. – 18 мм. – О/1.
НБРМ, 2000/23/7/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 201.

314. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.20 гр. – 17 мм. – О/5.
НБРМ, 2003/2/3/1.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 202.

315. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.17 гр. – 17 мм. – О/10.
НБРМ, 2008/1/14.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 203.

316. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.17 гр. – 18 мм. – О/12.
НБРМ, 2008/1/13.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 204.

317. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.12 гр. – 15 мм. – О/12.
НБРМ, 2008/1/15.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 205.

318. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.11 гр. – 19 мм. – О/9.
НБРМ, 1999/49/3/2.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 206.

319. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.14 гр. – 20 мм. – О/3.
НБРМ, 2001/13/7.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 207.

320. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.10 гр. – 19 мм. – О/11.
НБРМ, 2003/2/17.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 208.

321. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.03 гр. – 17 мм. – О/4.
НБРМ, 2005/2/15.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 209.

322. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.03 гр. – 18 мм. – О/9.
НБРМ, 2000/7/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 210.

323. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 3.01 гр. – 19 мм. – О/11.
НБРМ, 2003/12/3.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 211.

324. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.95 гр. – 17.8 мм. – О/6.
ОБ, 04/7/11.
Head 1911, 237.
ОБ Кол., 119.

325. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.92 гр. – 19.9 мм. – О/10.
НБРМ, 2003/1/25/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 212.

326. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.75 гр. – 18 мм. – О/1.
НБРМ, 2007/1/56.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 213.

327. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.71 гр. – 15 мм. – О/4.
НБРМ, 2005/2/9.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 214.

328. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.64 гр. – 18 мм. – О/7.
НБРМ, 2007/1/57.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 215.

329. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.63 гр. – 16 мм. – О/4.
НБРМ, 2007/1/54.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 216.

330. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.50 гр. – 18 мм. – О/6.
НБРМ, 2000/23/7.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 217; Josifovski 2000, no. 17.

331. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.33 гр. – 17 мм. – О/11.
НБРМ, 1999/81/4.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 218; Josifovski 2000, no. 1.

332. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.82 гр. – 19 мм. – О/3.
АММ, 302.
Head 1911, 237.
Петрова 1994а, 49-56, бр. 1.

333. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.83 гр. – 18 мм. – О/12.
АММ, 301.
Head 1911, 237.
Петрова 1994а, 49-56, бр. 2.

334. Ав. Машка глава (Дропион?) со долга коса и тенија, околу бордура од точки.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 2.68 гр. – 18 мм. – О/10.
НБРМ, 2005/2/17
Head 1911, 237. Павловска 2008, бр. 219.

335. Ав. Коринтски шлем со перјаница, надесно, околу бордура од точки.
Рев. [Π]ΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 2.63 гр. – 16 мм. – О/4.
НБРМ, 2003/1/26.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 220.

336. Ав. Исто.
Рев. [ΠΑΙΟΝΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 3.49 гр. – 15 мм. – О/7.
НБРМ, 2004/4/20.
Head 1911, 237.
Павловска 2008, бр. 221.

337. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
АЕ. Бронза, 4.17 гр. – 16.5 мм. – О/3.
Кол. Шелдаров.
Кол. Шелдаров, 787.

338. Ав. Глава на Ѕевс со дабов венец, надесно.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], молња, исто.
АЕ. Бронза, 3.34 гр. – 19 мм. – О/3.
АММ.
Head 1911, 237. Павловска 2017, 201 бр. 1.

339. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 5.30 гр. – 21 мм. – О/1.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 2.

340. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 6.11 гр. – 21 мм. – О/10..
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 3.

341. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 4.20 гр. – 19 мм. – О/4.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 4.

342. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 4.04 гр. – 19 мм. – О/12.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 5

343. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 3.69 гр. – 18 мм. – О/11.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 6.

344. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 4.22 гр. – 17 мм. – О/6.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 7.

345. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 3.84 гр. – 19 мм. – О/2.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 8.

346. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝ[ΩΝ], исто.
АЕ. Бронза, 4.87 гр. – 18 мм. – О/3.
АММ.
Head 1911, 237.
Павловска 2017, 201 бр. 9.

347. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
AE. Бронза, 4.06 гр. – 17 мм. – О/3.
ФФС .
Head 1911, 237.
(необјавена).

349. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, исто.
AE. Бронза, 4.14 гр. – 19 мм. – О/12
А/НУ – 675.
ОУНМСН.
Head 1911, 237.
(необјавена).

348. Ав. Исто.
Рев. ΠΑΙΟΝΩΝ, долу монограм; преков контра марка - Пан како подига трофеј.
AE. Бронза, 5.06 гр. – 17 мм. – О/12.
ФФС.
МН 2005, бр.26, 75-80.

ДАМАСТИОН (395–330 год. п.н.е.)

350. Ав. Глава на Аполон со ловоров венец, налево.
Рев. ΔΑΜΑ/ΣΤΙΝΩ, троножец, ногарките завршуваат со лавовски шепи.
AR. **Тетрадрахма**, 13.29 гр. – 22 мм. – О/9.
НБРМ, 1999/1/2.
May, 48, no. 6.
Павловска 2008, бр. 222; МПИ 4.

351. Ав. Исто, надесно.
Рев. ΔΑΜΑ/ΣΤΙΝΩ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 13.40 гр. – 25 мм. – О/?.
МП инв. бр. 3011.
May, 75, no. 44.
Павловска 2017, 233, бр. 257.

352. Ав. Глава на Дионис со бршленов венец (?), налево.
Рев. ΔΑΜΑ/ΣΤΙΝΩΝ, исто.
AR. **Тетрадрахма**, 12.80 гр. – 26 мм. – О/7.
НБРМ, 2005/2/53.
May 1939, 111, no. 71a.
Павловска 2008, бр. 226.

353. Ав. Женска глава со мрежа за коса, со ѓердан и со обетка, налево,
околу бордура од точки.
Рев. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ, ингот.
AR. **Драхма**, 3.11 гр. – 17 мм. – О/3.
НБРМ, 2008/1/16.
May 1939, 102, no. 13c.
Павловска 2008, бр. 225.

354. Ав. Исто без бордура.
Рев. [ΔΑΜΑΣ]ΤΙΝΩ, исто, кадукеј во централниот дел.
AR. **Драхма**, 2.73 гр. – 14 мм. – О/6.
НБРМ, 2001/9/6/5.
May 1939, 131, no. 24a.
Павловска 2008, бр. 227; МПИ 5; Кол. Шелдаров 64.

355. Ав. Исто.
Рев. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩ, исто, кадукеј во централниот дел.
AR. **Драхма**, 2.78 гр. – 16 мм. – О/12.
НБРМ, 2002/1/52/2.
May 1939, 131, no. 24a.
Павловска 2008, бр. 228.

356. Ав. Исто.
Рев. [ΔΑ]ΜΑ[ΣΤΙΝΩ], исто, кадукеј во централниот дел.
AR. **Драхма**, 1.78 гр. – 15 мм. – О/6.
НБРМ, 2008/1/17.
May 1939, 131, no. 24a.
Павловска 2008, бр. 229.

357. Ав. Исто.
Рев. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩ, исто.
AR. **Драхма**, 2.95 гр. – 16 мм. – О/2.
НБРМ, 2003/4/1/.
May 1939, 133, no. 30.
Павловска 2008, бр. 230.

358. Ав. Исто.
Рев. [ΔΑΜΑΣΤΙΝΩ], исто.
AR. **Драхма**, 2.65 гр. – 16 мм. – О/2.
May 1939, 102, no. 13c.
АММ 2015. Тиб. 0045/015.

359. Ав. Глава на Аполон со ловоров венец, налево.
Рев. ΔΑΜ/[Α]ΣΤΙ, троножец.
AR. **Тетробол,** 2.18 гр. – 13 мм. – О/5.
НБРМ, 2008/1/18.
May 1939. Павловска 2008, бр. 223.

360. Ав. Исто.
Рев. ΔΑΜ[Α]/[Σ]ΤΙΝΩ, исто.
AR. **Тетробол,** 2.07 гр. – 14 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/1/19.
May 1939, 79, 5-6 (ав. Надесно).
Павловска 2008, бр. 224.

361. Ав. Исто.
Рев. ΔΑ-ΜΑ-[Σ]ΤΙ-ΩΝ, рударски чекан, надесно.
AR. **Тетробол,** 1.87 гр. – 12.5 мм. – О/9.
НБРМ, 2001/9/6.
May 1939, 136, 17(ав.), 24(рев.).
Павловска 2008, бр. 231; МПИ 6; Кол. Шелдаров 65.

362. Ав. Исто.
Рев. ΔΑ[Μ]-Α-ΣΤ-ΙΝΩ, исто, налево.
AR. **Тетробол,** 2.01 гр. – 12.5 мм. – О/6.
НБРМ, 2001/9/6/2.
May 1939, 19 (само ав.).
Павловска 2008, бр. 232; МПИ 8; Кол. Шелдаров 67.

363. Ав. Исто.
Рев. Δ-Α[Μ]/[Α]-ΣΤ[Ι]/[Ν-ΩΝ], исто.
AR. **Тетробол,** 1.86 гр. – 14 мм. – О/4.
НБРМ, 2008/1/20.
May 1939, 136, no.19 (само ав.).
Павловска 2008, бр. 233.

364. Ав. Исто.
Рев. ΔΑ-ΜΑ-ΣΤ, исто, надесно, покрај него кадукеј.
AR. **Тетробол,** 1.82 гр. – 14 мм. – О/12.
НБРМ, 2001/9/6/3.
May 1939, 136, 18 – 19.
Павловска 2008, бр. 234; МПИ 7; Кол. Шелдаров 66.

365. Ав. Исто.
Рв. Δ-ΑΜ/ΑΣ-ΤΙ/-[Ν]-Ω[Ν], исто, налево, во полето свастика.
AR. **Тетробол,** 1.33 гр. – 12.5 мм. – О/6.
НБРМ, 2002/1/52-1
May 134, 12 (само рев.).
Павловска 2008, бр. 235.

366. Ав. Женска глава со мрежа за коса (?) надесно, околу бордура од точки.
Рев. ΔΑΜ (ретроградно) ΑΣ-ΤΙ/ΝΩΝ, исто, налево, во средината свастика.
AR. **Тетробол**, 1.79 гр. – 13 мм. – О/2.
НБРМ, 2008/3/3.
May 1939, 135, no. 15 (ав.), 134, no 1 (рев.).
Павловска 2008, бр. 225.

367. Ав. Глава на Аполон со ловоров венец, надесно.
Рев. ΔΑΜ/[Α]ΣΤΙ, рударски чекан, надесно.
AR. **Тетробол(?),** --- гр. – 14 мм.
Необјавена.
Монетата е од село Стенче, Тетово и најверојатно се наоѓа во музејот во Тетово. Благодареност до проф. д-р Виктор Лилчиќ Адамс за информацијата.

ПЕЛАГИЈА (ок. 325/20–ок. 310 год. п.н.е.)

368. Ав. Глава на Аполон со ловоров венец, налево.
Рев. ΠΕΛΛ – ΓΙΤΛ , (ретроградно), нереален троножец, горе месечев срп, десно нож.
AR. **Тетрадрахма**, 11.60 гр. – 24 мм. – О/5.
НБРМ, 2008/1/21.
May 1939, 175, no. 6b.
Павловска 2008, бр. 236.

369. Ав. Исто.
Рев. [?] Λ исто, околу бордура од точки.
AR. **Тетрадрахма**, 9.44 гр. – 24 мм. – О/9.
НБРМ, 2008/1/22.
May 1939, 176, no. 7e.
Павловска 2008, бр. 237.

370. Ав. Глава на херакле со лавовска кожа и рогови, надесно.
Рев. Λ исто, без бордура.
AR. **Триобол**, 1.30 гр. – 17 мм. – О/7.
НБРМ, 2008/1/23
May 1939, 186, no. 22 (T:3.39 г.).
Павловска 2008, бр. 238.

КРАТЕНКИ:

АЕ – бронза
AR – сребро
Ав – аверс
Рев – реверс
гр- грам
мм – милиметри
О – оска
Л – лево
Д – десно
вар. – варијанта

ОБ – Охридска Банка
Кол. – Колекција
МПИ – Македонија парите и историјата
НБРМ – Народна Банка на Република Македонија
АММ – Археолошки музеј на Македонија
ФФС – Филозофски Факултет Скопје
МНГ – Македонски нумизматички гласник
ММЦ – Монетите на македонските царе
НУМГ – Национална Установа Музеј Гевгелија
ОУНМСН – Општинска Установа Народен Музеј Свети Николе
НУМВ – Национална Установа Музеј Велес

BMC – British museum catalogue of Greek coins;
BMC Mac – British museum catalogue (Macedonia)
GMW – *Griechische Münzen in Winterthur,* Hansjörg Bloesch, Band I-II. Winterthur 1987.
SNG – Sylloge Nummorum Graecorum
SNG ANS – Sylloge Nummorum Graecorum, American Numismatic Society
SNG, Cop – Sylloge Nummorum Graecorum, Copenhagen
SNG Ash – Sylloge Nummorum Graecorum, Ahmolean Museum, Oxford.

Т. I

Т. II

16 17 18 19 20

21 22 23 24 25

26 27 28 29 30

T. III

31 32 33 34 35

36 37 38 39 40

41 42 43

T. IV

44 45 46 47 48

49 50 51 52 53

54 55 56 57 58

T. V

59 60 61 62 63

64 65 66 67 68

69 70 71 72 73

T. VI

74 75 76 77 78

79 80 81 82 83

84 85 86 87 88 89

T. VII

90 91 92 93 94

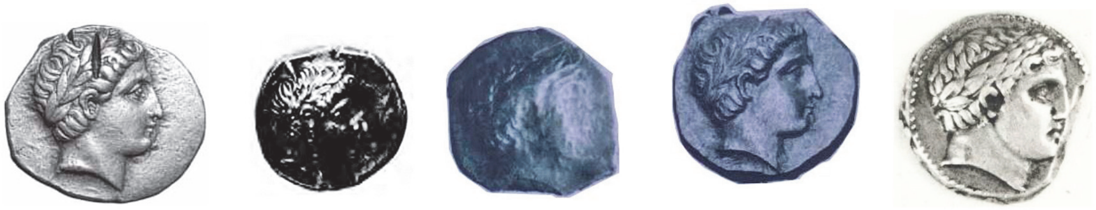

95 97 98 99 100

101 102 103 104 105

T. VIII

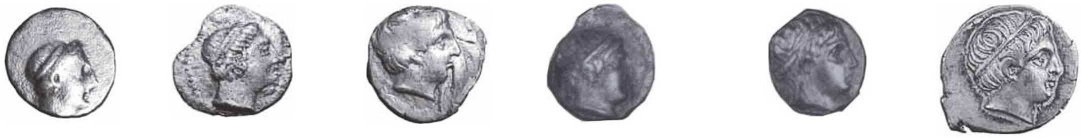

106 107 108 109 110 111

112 113 114 115 116 117

118 119 120 121 122 123

T. IX

124 125 126 127 128 129

130 131 132 133 134 135

136 137 138 139 140 141

Т. X

142 143 144 145 146 147 148

155 156 157 158 159 160

161 162 163 164 165 166 167

T. XI

168 169 170 172 173

174 175 176 177 178

179 180 181 182 183 184

Т. XII

185 186 187 188 189 190

191 192 193 194 195 196

197 198 199 200 201 202

T. XIII

203 204 205 206 207 208

209 210 211 212 213 214

215 216 217

T. XIV

218 219 220 221 222 223

224 225 226 227 228

229 230 231 232 233

Т. XV

234 235 236

237 238 239 240 241

242 243 244 245 246 247

Т. XVI

248 249 250 251 252 253

254 255 256 257 258 259

260 261 262 263 264 265

Т. XVII

266 267 268 269 270 271

272 273 274 275 276 277

278 279 280 281 282 283

Т. XVIII

284 285 286 287 288 289

290 291 292 293 294 295

296 297 298 299 300 301

Т. XIX

302 303 304 305 306 307

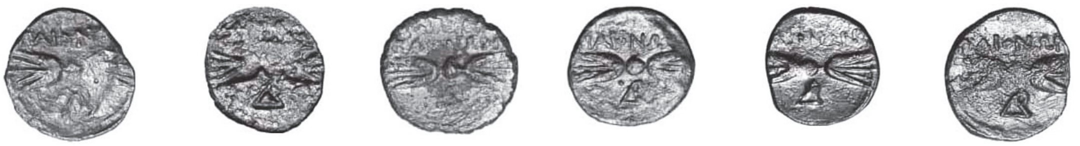

308 309 310 311 312 313

314 315 316 317 318 319

Т. XX

320 321 322 323 324 325

326 327 328 329 330 331

332 333 334 335 336 337

Т. XXI

347 348 349

350 351 352 353 354

355 356 357 358 359 360

Т. XXII

361 362 363 364 365

366 367 368 369 370